141400 Москва обл.
г. Химки 6
ул. Библиотечная 15

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

ЗНАК ПОЧЕТА

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 2 АВГУСТ, 1983 ШУ. ◆ № 92 (6814). ◆ Мах 3 кеп.

РСФСР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара № 959 йолча Урус-Мартановски хоржамий округа окружной хоржамий комисси чIоагIъярах доли

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

«РСФСР Лакхехьарча Совете хоржамаш дарах» йолча Закона 23, 24, 26 статьяшка хьежжа РСФСР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара № 959 йолча Урус-Мартановски хоржамий округа окружной хоржамий комиссе чIоагIйойла общественни организацейи къахьегама коллективашйи с вихалаш юкъе а боагIаш:

Комиссе председатель

Яшуркаев Муса Исаевич — Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоза болхлошкара, юрта боахама специалисташкара, гIулакхерча нахагара.

Комиссе председателa заместитель

Мадагов Ментул Межидович — Веденски районни коммунистически организацегара.

Комиссе секретарь

Дадаев Султан Бахтипрович — Урус-Мартановски районни коммунистически организацегара.

Комиссе членаш:

Алиева Зайнаш — Веденски района Ленина цIерагIча колхоза колхозхошкара.

Ахмадова Аймат Ибаевна — Советски района районни потребительски общества болхлошкара, гIулакхерча нахагара.

Ацаев Махмуд Аслаханович — Урус-Мартановски района «Труд» яхача совхоза болхлошкара, юрта боахама специалисташкара, гIулакхерча нахагара.

Гасаева Малкат Шамсудиновна — № 2 йолча Веденски юкъерча школа хьехархоий гIулакхерча вахъел коллективагара.

Джамтамирова Роза Адлановна — Кагирхой Ерригсоюзни Ленински Коммунистически Союза Урус-Мартановски районни организацегара.

Майрбекова Лайла — Советски района Кирова цIерагIча колхоза колхозхошкара.

Мукаев Нукман Мунаевич — просвещене, лакхехьарча школай, Iилман учреждений болхлой профессиональни союза Урус-Мартановски районни организацегара.

Мусаев Ваха Алаудинович — Советски района «Ленинский путь» яхача совхоза болхлошкара, юрта боахама специалисташкара, гIулакхерча нахагара.

Окуева Альбика Абдурахмановна — Советски районни больница болхлой коллективагара.

Сатуев Бексолт — Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоза болхлошкара, юрта боахама специалисташкара, гIулакхерча нахагара.

Скрипка Светлана Константиновна — юрта боахама болхлой профессиональни союза Урус-Мартановски районни организацегара.

Сулейманов Амир Алиевич — Веденски района мехлесхоза болхлошкара, инженерно - технически болхлошкара, гIулакхерча нахагара.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. ВОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный,
1983 ш. 31 июль.

ДИКА ХОАМАШ

«ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикен хьалдер дукхагIен хилийта!» яхача девизаца шерра социалистически ях йоаржальча Н. Анисимова цIерагIча Новгрозненски мехкдаьтта чаккдоахача завода дукхача установкай, цехий коллективаша дог гIоздоахь къахьегама толамаш доах цхьайтталагIча питилетка кхоалагIча шера. ТкъесталагIча июле ворхI бетта план кхоачашъярах рапорт а делла. кIанзлехьа августа бетта шоллагIча декада чотагIа продукци арахецаш я Седяков Павел Александрович керте латтача «ЛЧ-35» яхача каталитически риформинга установка коллектив Волияков Иван Николаевича кулгалдеча № 11 йолча цеха технологаш. Цар ер шу доладелча денз хIаналехьа пачхьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцай итташ эзараш сомий мехка мехкдаьтта продукци.

Завода установкашта юкъе яьржача социалистическя яхье дийм хьалха а латташ, эггара дикагIа толамаш доахаш хьайоагIарех я Гасанов Заид Юсуповича кулгалдеча № 43-4 йолча установка коллектив. 29 июле денз сентябрь бетта шоллагIча декада чотагIа товарни продукци арахеца йолаеннай из. Шера пхоъ Сийлахь-боккхача Октябра 66 шу дузача денга кхачалехьа кхоачашъе лерхI установка технологаша.

Б. КОСТОЕВ.

ЦхьайтталагIча питилетка кхоалагIча шера къаьстта дика къахьегаш ба Октябрьски консервни завода болхлой. Цудухьа хIара бетта плани тIайица социалистически дехкараши тIехкхоачашдеш хьйбоагIа уж. Ер шу доладелча денз пачхьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа вар арахийцай 100 эзар условни банка консерваш, сокаш, кхыйола продукци. ХIаьта пачхьалкхен планал совгIа маьхала пьи кхай 89 эзар сома мехкала тайп-тайпара продукци.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) арахеца продукци тIа-тIа дикагIа хилийтара дезарех дегабоалаш ба варцилаш М. Измаилова, С. Мусиева, А. Алихаджиева, сдатчик-контролер Л. Дасаева.

И. ИЛИЕВА сурт.

РЕВОЛЮЦИОННИ БАЛХА ПАРТИ

Новкъоста М. В. ЗИМЯНИНА доклад

Новкъостий!

80 шу хьалха хиннай Российски социал - демократически болхлой парте II съезд. Цу хана, XX бIаьшере дIайолалучи хана, цу собате сийлахь - доккхача маIана боагIIача тайпара мах бе могаш нагахьа саг хиннавац. Бакъда, пхийтта шерал кIезигагIа ха дIаяхачул тIехьагIа съезде чIоагIъаьца большевикий - ленинций парте Росси болхлой класс, къахьегамхой кхоачабаьб дерригдуней историе керда зама хьайийлла йолча эггара хьалхарча социалистически коталон революцега.

Мишта мегад большевикий партена масштабашка а кIоаргалга а диллача ше санна яр бIаргайовза йола, кизаш дарен Iоткъамен къахьегара общество овланга кхачалца оагаль кердача, социалистически цивилизацена лард елла йола социальни революци кийчъе а цунна керте оттa а? Цу хаттара дола жоп кIанзарча хьалашка а теоретически хинна ца Iеш практически а чIоагIIа хьашт долаш хIама да. Адамлен социальни прогрессана тIехьа лоаттабеча къовсьма проблемашца юкъарчал доацаш гIулакх долаш да из.

«Частни доалахьен **идеаш** дIаяхаре, — белгалдаьккхад К. Маркса, — биова кхачам ба коммунизма **идеаш** хилча. Частни доалахье бокъонца дIаяккхара ешар да **бокъонца доле** коммунистически гIулакх». II съезде хьаль Ленина парти бокъонца йола коммунистически гIулакха парти хинна дIа а эттай. Иштта йолаш я из тахан а.

Хадданза хьайоагIача революционни преемственносто дуъз КПСС гIулакхаш цун идейний организационни юкъмташца, бокъонца йолча революционни политикех дIакъаста йиш йоацача большевистски, ленински этика принципашца. Из дерригa а хадданза лаьтIад советски коммунисташта доля Iалалмате доакха хьинари кхолами бухбувла хьаст хинна, вай мехка эггара низкъалагIа йола ханаш тIеаттача хана дуккхача нахага турпалал гойтара цар денал айдаьд. ХIанз а, принципиально керда декхараш проблемаш хьалхашка эттача хана вай парте лард елларий, социализм бахьан долаш лоаттабеча къовсама ше мара боцие нийса никъ российски пролетариатана белгалбаьрий опытаи деналеча гIулакхаи черкам тIаберзабу вай.

КарагIдувлача гIулакхаша дIаьхий, динамични, де лерхIачоа тIадераадаь да КПСС вахар. ЛеррагIа а къаьгта а ба Iилманца нийсбаь бола цун ленински никъ. Парте XXVI съезда. КПСС ЦК ноябрьски (1982 шера) Пленумий решенешка чIоагIбаь бола из никъ дIахо дегIабоалабаьб шийи решенеш коммунисташ, беррригача советски наха массава раьза волаш хьаллаьца, мехка чIоагIIа политически къахьегамен хьинар айдаь йолча Центральни Комитета июньски (1983 шера) Пленуме. ЧIоагIIа могадаьд партен халкъой КПСС ЦК Генеральни секретарь Юрий Владимирович Андропов СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателалла каржар.

Цу лоархIамеча политически событеша вIаьхха а тецадеш хьахьенхар партен хилкъен йохаргIоваца цхьоагIо, КПСС ленински Центральни Комитета, новкъост Ю. В. Андропов керте латтача цуй Политбюрона гонахь кхотадалар. Цар пIаьхха а хьахьенхар вай парте хIана хьакхоллаш бола низ, Ленина гIулакхе. Ленина байракха на чIоагIIа тешаме хилар!

1. КЕРДА ТАЙПА ПАРТИ, СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА ПАРТИ

Новкъостий! Российски социал - демократий II съезд гулъенна хиннай чоалханеча исторически хьалашка. Капитализм чуенна хиннай ший тIеххьарча, империалистически стадена. Цун чура вIашдухьленаш вIалла ца хиннача тайпара иръенна хиннай, дуне тIом хьар кхерам болаш чIоагIо айденна хиннад империалисташта юкъера къовсамаш. Цунна цхьана нна болаш латташ хиннаб, тIехь - тIехьагIа дукхагIа мехкаш юкъеозаш хиннача дукха нах юкъе болча пролетариата выступленешка. Эккхам хила кийчлуш латташ хиннаб колониальни шоай лоIаме доацачи мехкашка. Адамле историе кердача этапа — революционни хьисапе капитализмагара социализмага ялара дIатIанхаьча хиннай.

II Интернационале социал-демократически партеш ниъ кхоачаш хиннац цу процессий маIан хкетаде, капитализмана духьали хьадда къовсам хьоабара болхлой класс гIоттае. Оппортунизман формизман ушалашка кIоаргга чуяхха хиннай уж. Эпаш хиннай, ленински дешашца аьлча, бокъонца революционни йолча пролетариата идеаши политикен нийса дIахьокха могаргдола парти. Дукхьал цу тайпара парти хинна дIаэттай Российски социал-демократически болхлой парти. Из тешабеш дIахьекхад РСДРП II съездо.

Эггара хьалхара керда тайпа парти Росссе хьахилар на хоьш хинна хIана хиннадац. Монополистически капитализма яра вIашдухьлехаш вIашагIъуеш хиннай укхаза патриархальщинахи феодализмахи юхедиевраш ца, пачхьа политически Iоткъамца, къамий йистош колониальни доалахьа хиларца. Дукхьал Россе, империализма эггара мелагIа йола моттиг из хиларах тарре. хьакулаш латташ хиннай. Маркса а хьалхагIе гучадьина ма хиллаpe, бокхагIъярех йола социальни революци. Укхаза революционни къовсама арена гIа яьнна хиннай, дика концентраци хиларца, моллагIа хIама де ловргдолаш хиларца, дегIайоагIаш организованность хиларца белгала йолаш хинна болхлой класса низ бола отряд.

Российски пролетариато ший къовсама ларде лаьна хиннай Радищевсн декабристашен, Герценен Чернышевскен, народовольцашен «Къахьегам мукъабаккхар» яхача плехановски группан кийчъяь хинна йIаьхий революционни традицеш. Россе хиннача кортамукъален боламе, бакъдар аьлча, долаш хиннад гIалаташ а тувлалуш моттигаш а. Бакъда, долаш хиннад дика дегаш долча. уйланца майра болча, хьакъа дикадар хилар чIоагIIа ловча, ихьаккха хIама ца кхоадеш бое а кийча болча нaха дела дола лаьрIа варгвоацаш духха денале гIулакхаш а. Кердача дунен ага хилара йола бокъо, из дарра аьлча, Россе хало а лайна яьккхай. Бакъда, пролетариат революционни хьинар долаш, вхеплуататорaш эшабе низ болаш хилара из хила езаш хиннай хьалхилаттача Iилман теоре лостам телаш.

Iилман социализм Россе болхлой боламца вIашагIтохара бьакха хьайда гIа Владимир Ильич Ленина — пролетариата сийлахь-боккхача баьчча. Марксен Энгельсен гIулакх лерагIа дIахо дихьачун, гениальни теоретика в политика а, майрача революционера цIерах дIакъаста йиш йоацаш бац. ДIахьача бIаьшерев 90-гIа шераш долалуш дIоболабеннаб цун теоретически, пропагандистски, организаторски болх. Цо хьаль хиннай «Болхлой класс мукъаяккхара тIехьарча къовсама союз» — кердача тайпарча парте прообраз. Революционни къовсама эстафета, кIаьд ца луш дерригa партийни низаш гулделген кхотаделген доагIача тайпара дIахо дихьад ленински «Искра». Марксизма теоре чIоагIIа ларде а ловлаш, Ленина дIа а кхайкаль чакхъяьхай кердача, лакхерча формагIа йолча пролетариата политически организаце ерригa овлангара принципаш, хьабаьб Коммунистически партех боли дика вIаштIехьбаьккха хьехаш.

Кердача тайпарча парте керттера белгало — из революцегахьа, общество социалистически эргаяккхаргахьа тIайнийрза хилар. Цу къовсаме парти болхлой класса, беррригача къахьегамхой авангард я. революционни теоре — марксизма хьалхленца ший гIулакхаш цо леладер, принципиально революционни стратеги чакхйоккхаш кIоарттача тактиках вайлаэцаш из хилар бахьан долаш. Цо массаза нахах кот гIортолга ю, коммунистий гIулакхаш наIаш долаш а вIашагIтеха а кулийтала Iалацдеш йола ший чурчи вахара норпаш кийчъю. парте члена тайла хьаду цо. Кердача тайпарча парте уж ерригa керттера белгалонаш большевикий партена юкъеяхай.

РСДРП II съезда карагIдаьнна исторически гIулакх — дерригIа марксистски йола программа — вай парте эггара хьалхара Программа тIаэцар. Цу тIа, ерригача малхбузевъевропейски болхлой партеша санна доацаш, гучахьа дIакхаиндаьд социальни революцeи яккхара пролетариата диктатура хилеза иргIйоацилга. Программа аграрни даьгьа тIа къаьгга хьахьекха я пролетариата къахьоллаш болча ахархоярча союзо хьакъьехьара ленински идеи. ХIаьта къамаш шоай лоIаме шоай гIулакхаш леладе бокъо хилар хьадехилга — Россе Iоткъама кIал латтача халкъаща цуя союз хилара никъ. Съездо пролетарски интернационализма позицеш тIа а йолаш чIоагIIа чIоагIъяьй парти. РСДРП — пролетариата дерригдунеи эскара отрядех цаI я аьнна дIа а кхайнадеш.

Революционни къовсама логико ше хьахьоккхаш хиннад болхлой класса бокъонца вола политически хьей ний баьча хинна дIаотта могаргдер алхха централизованни, денал дола парти мара йоацилга. Из денхар кхоачашделга юкъарчал доацаш партийни жугIареш дика хила рах тийша хиннад. Укхазара хьадоагIаш да Ленинен леиницашен РСДРП II съезде парте членства хьукъехьарча деших принципиальни позицеш лацар. Мартовен цунна тIехьа хиннарашен хила веза аьха пхьа «ший лоIамагIа дIанийсвеннар» а воацаш, цахкетам бола, дисциплина йола политически бIухо — иштта хила веза Ленина аьхачох парте член. Ленина хеташ хиннар кастта кхы хувцалургдоваш чIоагIдена дIаэттад вай Устава тIа.

Парте II съездатара дIаболалу кIаьд ца луш. дIахо додача цун дерригача историех чакхбоалаш бола Ленина тIакъийххача тайпара «партийни организаци, партийни чIоагIIалли сий долаш хилари, партийни байракх яхо дешаш» тIехь - тIехьагIа кхы а заклагIа айдара тIехьа лоаттабу къовсам. Ленина, цунна тIехьа хиннарий балхо къаьгга хьахьекхед, ювцараш керттера принципаш йолгIа хана марксизма революционни идеаш чIоагIIа а хьадда а, машта лорве еза, малоносраш, ревизионисташ, буржуазни националисташ юха а тохаш. Машар боацаш массе а тайпарча оппортунисташца лоаттабаьча къовсаме большевизмага къоначал деннад. чIоагIъеннай, ший оагIонтахьа тIайнйзад революционни, корталукъален боламе дерригa цIена мел дар, дерригa сакхеташ мел дар.

II съезде меньшевикашен кхы тайпарча оппортунистацея еш хинна атакаш яьй бокъонца лаьрхIача парте идейнни организационни ларлашта духьала. эггара хьалхарча аргIагIа тIехьагIа демократически централизма нийса принципаш, вай партийни вахара бокъонца йола нормаш хинна дIаэттарацига духьала. Цар хьаср «бланкистски» организаци я яхаш большевикашта бехк бе гIертара. долдача хIамаш тIехь партийность лелае еза кхара тIехьашка лаьттар, ма дерра аьлча, цаI хиннад: революционе авангарда атта доала декхараш шоашта дIатIаэца кхераш хилар. парте ударни организационни низ мелбе гIертар.

Вайна гуш да тахан оппортунисташи ревизионисташи марксистско - ленински партий керттерча организационни принципа — демократически централизма тIагIертташ на сонбеш хилар. Из дIахьокха гIерт уж партена чура шерра демократа дегIайоалара, партенен халкъан юкъе вIаши цхьана леладу нийса гIулакхаш хиларо керттера духьале санна. Цу дальъе уж вIалла баьхало йолаш бац. царна хийттар вахаро ше тIакхалтIакхееса болча бIаьшере йолалуча хана хиннача российски оппортунистел.

Алхха парте программни организационни ларлаш оттаяра хинна ца Iеш. хIаьта иштта цун практически революционни стратегии тактикен оттара а цIаккха йоаргбоаца лоархIам болаш я РСДРП II съезд. Ленина, большевикаша съезде революционни къовсаме толам боаккхилга Iалашдеш доле керттердар санна чIоагIIа хьаунттадеш дар пролетариата гегемони оттаелга. Партех болхлой класса авангард а дерхIаш, шер цунца цхьана на йоала кIал мел латтарий, беррригача къахьегамхой хьишташ ларъдер, цар къовсам вIаштIехьбоалар хулга чIоагIIдора. Цунна цхьана, шоаш хьалха боаккхача йогаца, большевикаш кийчде болабелар шоашта тIехьа кхаь революне цIерах чакхъала, самодержавен капитализман чIоагIIаленаш йохае кийча хургдола доккха эскар.

Большевикий парти историческа бакъхилар чIоагIдаьд из общественни практико духьахьаккха тарлуча эггара чоалханечен цIенхашт тагIен болча тохкамах — Сийлахь-боккхача Октябрьски социалистически революцех — чакхъялар. Вай идеологически моастагIий Октябро триумфальни котало яьхар «цIаьхха ца хоьш нийсдена хьелеш» нийсалар е революционерий йоккха йоацача группа ший «тайна бола» Iалалмате чIоагIа вIашагIболлар бахьан долаш хиянад ала гIерт. Бакъдолчоа а сел гаьна цу тайпара спекуляцеш ела атта нийслургдац.

Социалистически революци елга а е вешта социализм хьоелга а санна алхха халкъах ший тийша мара хала йиш йолаш дац. КъахьегамхоI творческа гений боарам боалаш тешаш а бокъонца халкъа баьчча а хиннача Ленина из уйла. цIаккха а кIаьдлуш. хьалхайоахар. Парти эшалургъяц. нагахьа санна из алхха къахьегамхой Iомабаь ца Iеш. царгара ше а хьаIомалуш хуле. Большевикий низ сенах лаьттаб аьлча, на лаьтIаб уж вахах яхачунга ладугIа ховш. цар яхар хоаш. цар керттера хьашташ бахьан къовсам лоаттабен уж шоашта тIехьабахен нарца нарагIдаларах. Дог-цIена вола цхьаь цаI политик, нагахьа санна большевикий гIулакхаш из тохкаш вале. бIарга ца гуш виса йиш яц пролетарски революцена накъайоадаш хинна вай парти цу гIулакха овлангара денз кийчъенна хилар.

ХIаьта парти эггара хьалха политически практически кийчъяь яр. Ленина ше аьнна ма хиллара, 1917 шерарча февральски а Октябрьски а революцей «генеральни репетици» хилар империализма эпохерча эггара хьалхара халкъа революци йолча 1905—1907 шерий революцех. Цун баррикадашка кхийра нах мах баь варгвоачача опытах. Из революци еш нахьа творчествас хьахоллар Советаш. Укхаза Iомадора цар революне Iилмеи искусствои, къовсам лоаттабара шоай герз ирдора, хьалхха мишта хургья ха йиш йоаца гIулакх чакхдаккхара йола формаши методаши тохкар.

Ма дарра аьлча, Октябрал хьалха хинна ши демократически революци чакхйоаккхача хана тIа-тIа большевикий уйлашка баьлар къахьегача халкъа тIоалашкара дукха нах. Ма дарра аьлча, цу хана ше дIахьоча гIулакха тIа Iомалуш яр парти. — хIаьта Iома а елар — революци моллагIча маькъагIа а машаре, е герзаца чакхйоаккхаш але в. коталонашкара нийца ца Iеш, хинна эшабелабах а урокаш нийс.

Октябра котало большевикаша теоретически а кийчъяьр. Социалистически революне теорецара цхьаь цаI доккха доа дац парте. Ленина къоаста ца деш диса, цар кIоарген шоай хаинахьен ца тохкаш. Буржуазно-демократически революцегара социалистическийцунта далари пролетариата классоши союзий стратегии; къаьстта хьайоацача алхха цхьан мехка революцес котало яьхха йиш хилар; империалистически тIом граждански тIемага кхоачабеш аргабаккхар; революционни ситуаци; восстанега искусствага санна хьажар; Советаш — «пролетариата пачхьалкхен формаш — ерригa уж а иштта кхыйола а лоархIамегIа йола проблемаш пролетариатага доал кхачалехьа хьалха дена революционни марксизма теорен политикатен хьежжа къосталь яр.

Пролетариато лоаттабеча къовсама стратегенен тактикашен Ленина юкъедихьа даакъа хьакъоастаде йиш яц философи, политически экономи, Iилман коммунизм творчески дегIайоалаяра цу юкъейийхьача Iалалмате йIаьхий йолча идеяшкара. Кхы цхьаьнхане ца деча тайпара Ленин дика кхетадеш вар марксизма теори даим йIаьхий е елилга Iалалмате бокъха лоархIам болаш хилар. Алахлен вахаре хула керда ялевеш, Iахмеа техникен чIоагIIа сиха дегIаахарца хьаунтта проблемаш кIоарга техкача. Россе а дунен халкъашта юкъерча а болхлой болама опыта обобщения аьча Ленина дIахо дегIадоаладир вай доагIа а доагIаш марксизм-ленинизм оалача вай сийлахь-боккхача хьехама юкъедоагIа дерригa доакъош.

Ше хьахиннача дийнахьа денз ше хьаккхайкаль идеяш революци котъяьнначул тIехьагIа Iалалмате шерра болх боаржабаь кхоачашъе йолаелар парти. Граждански тIом латташ чура контрреволюци доазол дехьара интервенци яда а я. вай мехкара къахьегамхой. парте мулгаш а лоаттадеш, социализм хьалхъе болабелар.

Цу тIехьагIа хиннача чIоагIIа бирсача тIема тохкамах чакхъелара вай Даьхен дисар аьхха ткъо шу мара дацар. ХIаьта доккхал ца дича даргдац халкъо гойтача сийлахь - доккхача турпалец, цун хIама хьакколлаш долча хьинара лостам тийннача парте кIоаргача хьакъхьала. Цу лоацача хана бIаьшеренцта нийса бола никъ бе карагIдаьлар царна.

2. КПСС—СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ КХОЛЛАМА ПАРТИ

Новкъостий! Исторически фактай дукхагIа уйла ме ю кхы а къаьггагIа гуш я керда общество хьахилара керттера этапаш ваькъаши теоретически чIоагIIа нийсъяьча формагIа хьахьокха, миллионаш бола нах хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тIабийрза революционно-эргалоний пакъагIа къахьегаш хулга вIаштIехьдаккха нарагIдаьннача Ленина а Коммунистически парте а чакхсоциальни кортмукъалена даьхача гIулакхий Iалалмате йоккхий масштабаш. Социализм хьалъяра оттаь ленински план — Iилман коммунизма керттера принципаш вай мехкарча хьаьдача хьалашка хьежжа бокъонца творчески хьисапе вахаре чакхйоахаш йолча хьахьокха гениальни образец.

Уж хьалаш ший тайпара хилар Ленина, ше из массаза леш ма хилларe, кIоарга обобщени еш реализм йолаша хьахьекхад. «...Вай, Росси пролетареш. — аьхад цо. — вай политически строяла, болхлой политически низа болаш хиларга диллача хьалха да моллагIча Ингалсн моллагIча Германели, хIаьта цунца цхьана бакъахьарча тайпара пачхьалкхен капитализм вIаштIехьъяккхарга, культура лакха хиларга, материально-производственни хьисапе социализм «юкъейоалаяра» кийчон боарамга диллача малхбузенъевроперча моллагIча эггара тIехьайисача пачхьалкхенал тIехьа да».

Бакъда, чIоагIа харц ба, цу ханара Росси къе хилар белгал а доахаш, СССР-е социализм хьалъеш Iоаеча ойла та интернациональни лоархIам ца гуш, «чIоагIа дегIаенача Малхбузена» из опыт мегаргIйоацаш я. яхаш бараш. ХIана аьлча, тха опыта дог — социализма никъ тIа баьннача хIара мехка хьалхашка ца отташ диса йиш йоаца фундаментальни декхараш Iоламе кхоачашдар. ХIаьта уж декхараш ше кхоачашдеча хана парте когIортала йора социально-политически хьалхе яккхара даькъе моллагIча капиталистически мехкел Iолаш Советски Росси хиларца хьахиннача хIама хьакколлача низех, къахьегача халкъо болхлой-ахархой Iаьдал чIоагIIа хьаллоацаш хиларах.

Вай мохк ший заккхенашка кхаьчаб Iалалмате чоалхане никъ беш. Царнамах юхедиса экономически тIехьадисар, тIемо бохабаь латта боахам, дешар-йоазув ца хар дIадоаккхаш дар доаиерaяьхача эксплуататорски классаша оакхарий хьисапе духьале ича, империалисташа халкъа Iаьдал дохадар духьа ца социйташ тийша балхаш леладеча хьалашка. Цхьаболчарна хетар цу тайпарча хьале социализм хьалъелга кхоачашдулургдоаца гIулакх да, аьнна. Аьттехьарен «аьрдехьарен» оппозиционераш нийсъе санна дуккхаза гIийртар парти ленински никъ тIера яккха, цунна капитулянтски а авантюристически установкаш чаййоахка. Бакъда, сийлахь-боккха йолча ше вIашагIъелла хьийна никъ вахаре кхоачашбира бола цун лоIам кIезигбе магинзар цхьанна хIаман.

Индустриализаци, коллективизаци, культурни революци. тIехьайиса къаман йистош дегIайоалар... Вай даим дог тохалу уж дешаш хьоадича. Церна бе беттaлуш бола Советий мехка социалистически къонала цха, хоаш на вигузиазмах дика долча хьалхарча питилетка коталоний болара тата, царца да вай эггара хьелха социализм хьее оттарах вай деш дола доккхал.

Шера нц. де лаьрхIар дерригa а массе хена а кхоачашдулуцар вайна. нийслора гIалаташ е. Бакъда, парте вIаштIехьдоалар ленински хьисапе бIубенен гучахьен ший гIалатех мукIарел де, уж хьахулийташ дола бахьании хьатучадахен дIидахен, керда декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбаха.

Ленински парте кулгал а лоаттадеш советски наха турпале къахьегар бахьан долаш 30-гIа шерашке вай мехка социализм керттерча даькъе хьалъяьннаяр. Общества чIоагIIа йола морально-политически цхьоагIо хьахиннаяр, дерригa къамаши народносташи барт тайнача, бохаргIбоацача дезале вIашагIхийттабар.

Цу дерригe Советски пачхьалкхенна гIо дир нийкъала исторически тохкамаш тIаэттача ца йохаран котъяларан. Царех эггара бирсагIа Сийлахь-боккха Даймехка тIом бар. Парте кулгал а лоаттадеш, сийдолча Советски Эскаро халкъой фашистски гIаьрахошца Iоажалах ца кхераш лоаттабаь къовсам бахьан шоай Даьхен кортамукъале, сий, ший лоIамагIа хилар лорадаь ца Iеш, адамле вацлама лоали кIалхарйоаккхача а керттера даакъа юкъедихьар. Вай Даьхен

(Чиетедоалар 2-ча оагIо тIа).

РЕВОЛЮЦИОННИ БАЛХА ПАРТИ

(Чакхдоалар. Долалур 1-ча оагӀо"тӀа).

къонгаш мехкарийн турпалс къовсам лоаттабеш бер фронташка а партизански отрядашка а, шоаш кхо ца беш къахьегар тыле, цхьана сийлахь-йоккха котало йоанихаш хилар. Дерригача халкъо баьккха бокха толам хилар жоастатӀо бихабаь хинна боехам лоаццача юкъа юхаметтаоттабарах а.

Йоккха я тӀом сацачул тӀехьагӀарча шерашка советски общество социально-экономически, духовно дегӀаахара даькъе аьнкха прогресс. Цун керттера итог — тахан адамлен социальни прогресса лакхера лагӀа дола дегӀаена социализм хьалъар.

ХӀинз, Европа, Азе, Латински Америка социализм хьалъеча цхьадолча мехкашка революционни практики тайп-тайпара опытаца ӀаьхкиЙ хиннача хана бокъонца бӀкъдаь хьаоттадаьд, Ленина хьалхе гуш ма хиллара, Советий мохк дегӀаухача хиннача ший тайпарча белгалонаша вай мехка эггара хьалха вахаре чӀоагӀъеш хинна социализм хьалъяра керттера закономерносташ дӀайоахаш ца хилар. Пролетариата диктатура пачхьалкхе чӀоагӀъяр, хӀаьта вай опыто хьаьхонх из тӀа-тӀа халкъа юкъарча пачхьалкхенга йоалаш хилар, общество дегӀайоалаера марксистско-ленински партес оагӀонгахьара кулгал лоаттадеш хилар; производства средствашк юкъарӀ ерзаяр; халкъа боахам планомерно лелабар; общественни пачхьалкхени гӀулакхашта дӀоал деча дукхаха нах даакъа лоацаш хилар; къахьегамхошта коммунистически кхетам балар — вай социализм хьалъеча хана дӀахьалхашкахьа ухаш даь уж а кхыдола а наькъаши средствашк шоаш интернациональни маӀан долаш йолга хьахьекхад.

Цудухьа социализм хьалъяра дола ленински Ӏалме, из Советски Союзе, кхыча вежарашка долча мехкашка вахаре кхоачашдеш Ӏоаль йола опыт хинна а хиннай, йолаш а из дерригача революционни низашта тешаме йола ориентир санна.

Цар лораву керда общественни явлений бокъонца Ӏилман анализ яр хьакъало чулаьцача утопенца хувца гӀертарах, хӀаьта бокъонца социалистически хувцамаш дарга вуга стратеги — цхьаннахьа а цхьаннена а чакхъяха ца мега «альтернативни моделаш» оалараш лаха гӀертарца.

Бокъонца йолча социализма, цивилизаце ганза чу дихьад ерригача адамлен лоархӀам бола карагӀдьнна доккхий хӀамаш. Къахьегача наьха хьашташ бахьан толаме къоастальй капитализма ниа дӀакхочаргбоаца проблемаш. Кризисаш бе болх ца хилари фуд ца ховш йола динамични экономика: халкъа хьал-торо хаддапоа йӀлар; сага керттера бокъонаш дешаш а доацаш гӀулакхаца Ӏалашъю бокъонца йола демократи; къамаш дош кийсхоца къоастадар; массане а юкъара мах ца боакхаш дола дешари унахцӀено лорар; халкъа гӀулакх де оттадаь хьалха латтӀа Ӏалма; дегӀаена къаман культура, — вай вахара уж ерригаоагӀош дерригача дунен къахьегамхошта хьалхадика нах шийна тӀаозара Ӏалахьмате боккха низ болаш я.

Социализмо хьакхолл коллективни уйла, новкъосташта вӀаши гӀо дар, нравственни унахцӀенон социальни оптимизми котьальйя дола общественни хьал. Цо хьакхолл сага творчески низаша цунна дулургдара дизагӀен массе а оагӀорахьарен дегӀаахарах юкъедоаладарах эпа материальни духовни хьалаш. Материальни Ӏалашо йолаш хилар хинна ца Ӏеш, сага дизарча вахара дерригарузкъа, бокъонца долча наьха гӀулакхий спектор шийна чулоацаш дола принципиально керда вахар Ӏалашду.

Новкъостий! Советски обществана карагӀдьнариш торонийн Ӏилман ларда тӀа чӀоагӀа мах барах чӀоагӀале лувцаш, чурча а арахьарча а факторий бокъонца йола динамика чоте эцаш КПСС шиЙ XXVI съезде оттаьй пхьайттӀалагӀча пятилеткен бӀарччача 80 шерашкен мохк экономически социальни дегӀабоалабара шерра программа. Из кхоачашъяра тӀехьа лоаттабу къовсам парте, дерригача советски халкъо тӀаухийтача низий юкъ моттиго латт.

ЙохаргӀоаца КПСС ленински традици — Ӏоаль опыт хаддаза вӀашагӀтохар, шийстратеги вахарца нийса йоагӀий хьажар, хӀаьта цу хӀийлен тӀа теоретически арсенал творчески ӀаьхкиЙ яр, политически никъ нийсбар. Цу хьакъехьа лоархӀаме хаинюкъ хилар КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.), июньски (1983 ш.) Пленумаш, вай партен Центральни Комитета Генеральни секретара Ю. В. Андропова къамаьлаш. Сов тӀехдаьнкха хургдац дегӀаенача социализма теори дегӀайоалаеча, мехка, партена хьалхашка латтача перспективни декхарий хьисап кхетадеча керда боккха гӀа баьнкхаб аьлча. БӀарчча хьанийцача уж декхараш дегӀаена социализм эргайоахаш тоаеш да.

Советски общества вахаре, Ю. В. Андропова белгалдоахаш ма хиллара, коммунизма хьалхарча фаза дукха экономически, социальни, культурни декхараш кхоачашдечара толамаш, коммунистически кхоанен чӀоагӀлуш дола зӀиргаш торлуш да селханарча денгара вайна йисача къоасталнза йолча дукхача проблемашта уллув.

Субъективни е объективни бахьанаш долаш къалха вайна ца дулуш дисар чакхдаьккхар, мехка материальни духовни потенциал дӀахо алсамъяккхар, пох доахкха коллективистски гӀулакхаш дизза дегӀадоаладара ларда тӀа социализма ерригача торонехи совленехи кхы а дикагӀа пайда эцар — иштта ба тахан партен халкъон боча балха керттера чулоацам.

ДегӀаена социалистически общество эргайоахаш тоакра беча балха керттера достам хила а хиннаб хӀаца а бе экономика айяр. Экономика — вай Даьхен социальни а духовни а прогресса, цун кхераяллен дунен халкъашта юкъера сийи чӀоагӀдара материальни лард.

ХӀара шера дегӀаух обществана эшараш, советски наха дӀадехараш. ХӀаьта, хӀанзарча хьалашка уш кхоачашдара цхьа никъ мара бац — масса а оагӀорахьара интенсификаци яра ларда тӀа къахьегама овсарлен производства аффективности хьалда айяр.

Вайна хоз из керттера сенах латт: керттерча фондех дикагӀа пайда эцар, материальни къахьегамен ресурсаш ма могга кхояр. Ӏилма-технически революцена карагӀдьнараш шерреи сихен юкъедоаладар, продукце дикал айяр, къахьегам дика вӀаштӀехьбаннкхари дисциплина хилари. Парте дика къоастадаьд халкъа боахам дӀахо дегӀабоалабара, халкъа хьал-торо айяра керттера достамаш. Из Кхачаш программа кхоачашъяр, доагоранергетически комплекс, машинаш елга, технически прогресс елга тийша дола дерригадовкъош дегӀадоалдар, транспорта болх тоабар, халкъа дукхагӀа эша тоарараш дукхагӀен дикагӀеи хьадар, наха гӀулакх ду сефраш дегӀайоаладр.

ХӀанз хьалхабовх хьалда бола организаторски идейно-кхетамен болх. Алхха гӀулакха цу оагӀонна керттера уйла тӀаяхийтар КПСС ЦК майски ноябрьски (1982 ш.), июньски (1983 ш.) Пленумаша.

Дерригача халкъо бокъонца хьаллаьар болх дикагӀа вӀаштӀехьбаккха, планови, финансови къахьегама дисциплина чӀоагӀъе аьнна баь тӀахьекам. Къахьегамхоша цу тӀахьехама жоп лу шоаш ца кхобеш къахьегарца, керда патриотически гӀулакхаш дӀадоладарца. Шерра дӀабаьржор «Къахьегарга хьежжа сийи хоастами!» яхача девизагӀа москвичаша дӀаболабаь болам.

КарагӀдьнна дикадараш гуш да, 1983 шера хьалхарча ах шера халкъа боахам дегӀабара хьоккхамаш тоаденнад, промышленносте план кхоачашъяь ерригача министерствашен союзни республикашев. Промышленни производства объем дӀадахача шера цу ханаца нийсдича 4.1 процент дегӀенай, хӀаьта къахьегама овсарле — 3.3 процент. Боккха лоархӀам болаш да хӀара партийни организаце, хӀара къахьегама коллективо халкъбоахама планаши тӀаӀайца декхараш кхоачашдара, дерригача боарамашкен ерригача звеньяшкен организованности дисциплинен хилийтара тӀехьа лоаттабеча къовсаме шоай низаш мел ца дар, социалистически яхь эггара хьалха производствана интенсификаца яра декхараш кхоачашдера тӀаерзаяр.

Дисциплинен порядоки чӀоагӀъяро, социалистически яхь дегӀайоаладаро хьадала доагӀар хьалургдац уж ерригаш боахама механизм эргайоахаш товирна тар ца дича. Халахете а, цу лостамагӀара вай болх, Ю. В. Андропова белгал ма даккхара, советски общество материально - технически, социальни, духовни дегӀаяре вай кхаьчача боарамо дӀадехарел тӀехьабисаб. ХӀанз хьадда гӀулакхаш деш да боахама механизмо дерригача халкъа эпараш къахьегама коллектива, хӀара болхлочун хьаштаща дикагӀа тарделга Ӏалашдара тӀадерзадаь. Экономически хьалаша биззача боарамо совгӀат де деза хьаьналча, лакха овсарле йолча къахьегама, хӀаьта талмастха, къаьнача тайпара бу болх пайдане кургбоаш хилийта беза, халкъа боахама дерриге довкъош чӀоагӀа вӀаши дийса хилара гӀо де деза. Иштта да вай экономика эффективность дегӀайоалара, наькъа къахьегама хьинар айдара хиланза дартдоаца хьалаш.

Цунца дувзаденна декхараш кхоачашдеш, парте керттера тӀеркам тӀабохийт къахьегарга хьежжа доагӀар дӀададара принцип лерргӀа юкъейоаларна, хӀана аьлча эггара хьалха цунца гуш я тахан вай строя социальни нийсхо. Моральни а материальни а оагӀорахьара хоастанара система тоярал, хьадечун боарама а цох пайда эцара боарама а тӀахьежам лоаттабар чӀоагӀдарал, хӀара сага хьаьнала, хьинарера къахьегам безаш хургволаш кхетам баларал, вай вахара хьисапаца товш доацачунца из барт беш ца хиларал чӀоагӀагӀа тешаме никъ а бац уххала.

ДегӀаена социализм тоаеш эргаяккхаро кетадолийт болхлой класса, колхозни крестьянства а халкъа интеллигенцена а юкъера бувзам дӀахо чӀоагӀлургба аьнна. Керттера лоархӀам болхлой классага а болаш, социально-классови, къаман а политически а гӀулакхий ерригата система дегӀайоалаеча парте хьинарера доал дергда. Вай тьалле делаю къьгачен Ӏилман ларда тӀа долчен де лерхӀарашца. Из — дегӀаенача социализма исторически доазонашка вай общества классаш йоаца структура оттар. Из — цхьаддаш советски къамаши народносташи вӀашкаувзар, СССР халкъий вежарашка дола доттагӀал чӀоагӀдар. Из — социалистически пачхьалкхел дегӀаккхувлар, халкъа доал цара керда а керда а формаш, методаш дӀачӀоагӀъяр, из гӀулакх деш да дукха ха йоацаш тӀаӀайца къахьегама коллективех дола закон. Ерригача шоай чоалхапенца хулаш дола хувцамаш бӀаргагоря цар нийса мах бари, хьахинна вӀаши духьаленаш, проблемаш ханнахьа эер, уж къоастаяра наькъаш лахар — из да вахаро дӀадехар, из да вай партен низаш тӀадохийтар.

Новкъостий! Тахан къастта а гуш да экономически а социальни а декхараш керда саг хьалкхевара тӀаберзабаь беррига вай идейно-кхетам балара а пропагандистски а болх дика тоа ца бича вайна кхоачашдулургдоацига. ХӀаьта керда саг — де дезаш хьалхашка латта керттера дар хинна ца Ӏеш, коммунизм хьалъяра хиланза дарьдоаца хьал а да. Цудухьа парте идеологически, массово - политически балха проблемаш ювца аьнна оттаьйр Центральни Комитета июньски Пленуме.

Вай керттера идейно-теоретически а политически а документ — КПСС Программа керда редакци кийчъяра дош Пленуме лоархӀамера юкъмоттиг йолаш хинна хилар доагӀаш дар. **«...ХӀанзарча хьалашка парте программа,** — белгалдаьккхар ше къамаьл деш Ю. В. Андропова, — **эггара хьалха хила еза дегӀаенача социализма из планомерно а ерригаоагӀонаш чулоацаш а тоаеш эргаяккхара программа, хӀаьта из да, дӀахо а коммунизмага дӀахьалхашка да хар».** Цо кӀоаргга характеристика еннай гаргарча шерашка а гуш йолча дӀахорча хана а советски общество дегӀаахара керттерча наькъашта.

Ю. В. Андропова къамаьла тӀа, К. У. Черненко доклада тӀа, Пленума кхыча документаш тӀа творчески ьшхай КПСС идеологически балха опыт, белгалдаьхад цун керттера достамаш, де дезаш хьалхашка лаьттараш. Пленумо хьалхашка хоадам бола декхар оттадаьд вай идейно-кхетам балара берригаболх чӀоагӀбар, из кхы тӀа а кӀоаргбар, творчески, советски наькъ лакхденнча дӀадехарашка, хӀанзарча вахаре долаш долчунга хьежжа хилийтар.

Къамаьл, лоаша аьлча, дувцаш де идейно - теоретически, политико - кхетама, пропагандистски балха чулоацами формаши парте а халкъа а гӀулакха керттерча чулоацамта хьежжа хургйолаш хьатӀаӀоаладарах — дегӀаена социализм тоаеш эргаяккхарца, вай дегӀаахар хулача чурча а арахьарча а хьалашца.

Дерригача низаца белгалдаьккхадар идеологически балхаи керттера экономически социально - политически декхараш кхоачашдара тӀехьа лоаттабеча къовсамаш юкъе айхха бувзам хиланза баргбоацилга. Идейно-кхетам балара балхаи политически, организаторски хозяйственничоаи юкъерча бувзамо лу вай пропаганда эшаш йола эффект, Ӏалашъю реализм, бехкхилар, хӀанз хьадулуш хилар, гӀо ду вахара хийра латтар. Формализм, парадность яхараш санна дола гӀулакхаш дӀадахара.

Дунен халкъашта юкъера хьал, империализма, эггара хьалха, американскийчо СССР, кхыча вошал долча мехкашта духьала хьовбаь эгӀабаь «психологически тӀом» ирбенвача хана, къаьстта а лоархӀам болаш хул къахьегамхошта классови кхетам балар тоадар, политически фийла хилар лакхдар, социализма толамашта дунен халкъашта юкъерча арене санна, мехка чухьа а, къаьстта а тешавеш а йола пропаганда яр.

Динамични а эффективни а йолча контрпропагандах когтӀортолга а еш чӀоагӀӀа юхатоха еза антикоммунизми антисоветизми, классови моастагӀчун тайпа болх гучабаккха, цун идеологически диверсеш кхоачашъяргйоацар де деза.

КПСС ЦК июньски Пленума решенеш кхоачашъяр — ерригача парте гӀулакх. Цо дӀадех идеологически кадрашкара, хӀара парторганизацегара, хӀара коммунистагара массай политически санкетам боарам а къахьегама хьинар а айдара тӀаберзабьча балха керда формаш а методаш а лехача даькъе тӀатеӀаи, де лерхӀачоа уйла тӀайохийташи хилар.

Новкъостий, мехка хьалхашка уттта декхараш чоалханегӀа хиларах, масштабаш дегӀаахарах, доагӀаш дӀадех дӀахо а КПСС кулгалдара лоархӀам лакхбар. Укхааза вайна кхы боккхагӀа лоархӀам болаш хӀама дац, цун бувзамаш дӀахо а массашца чӀоагӀдарал, партеи халкъен бохаргбоаца барт Ӏалашбарал.

Ленински парте пахаддаш чӀоагӀлуча сийна, шерлуча, кӀоаргдуча массашцарча цун бувзамашта тешал деш да партийни мугӀараш дикагӀа а дукхагӀа а хилар.

Нагахь санна РСДРП II съезд йолча юкъа Россе партийцаш кхо эзари ах эзари сагмара хиннавене, хӀаьта Октябрьски социалистически революци йоакхача хана уж 350 эзар хиннав. «Фийгах», Советски Ӏаьдала хьалхарча шерашка партех Ленина оалаш ма хиллара, хьахиннай коммунизма гӀулакх бахьан къовсам лоаттабеча 18 миллион сагах латта авангард. Шийклассово - пролетарски оамал йоа ца еш а дегӀаккхувлаш а, КПСС дегӀаенача социализма хьалашка дьахиннай дерригача халкъа парти. Из я общества вахара масса оагӀонна политически а идейни а влияни яра ӀаьхкиЙ средствай арсенал йола, цаӀ йола, барт тайпа организаци. Из я низ болча социалистически пачхьалкхенна керта латта парти.

ДӀахо йодача хана дукхагӀа даькъе партийни балха стиль тоаярта хьежжа хургда парте деналайдар, цо общественни дегӀаахара, массашта влияни яр. Вахаро партийни организацешкара, хӀара коммунистагара дӀадех парте политика кӀоаргга кхетаяр, практически декхараш Ӏилман ларда тӀа кхоачашдар.

Йиш яц толамца кулгалде, социальни боахамен вахара объективни законаш ца довзаш е чоте ца эцаш. Из даим дагалатта деза. Хальний юкъара хьаштий приоритет дегӀайоалаяр, вай дӀахьалхадахар сихдара ерригар резервашт де Ӏеш яра карадерзалар, гӀулакхаца хилари Ӏилман ларда тӀа хилари, тӀенйдеш дола социалаш кхоачашдара тӀахьожам лоаттабар — уж а вай Центральни Комитето лаьрххӀа чӀоагӀъеча кулгалдара стиль, бокъонца ленински стиль керттера белгалонаш.

Парте ше кулгалдара роль кхоачашъяра лоархӀаменгӀа звено — кадраш харжари дӀанийсъяри. Цар идейно-политически, моральни, гӀулакхаца хиларен белгалонашна КПСС дигала а хьийжай, хьежарг а я эггара лакхагӀча бехктоккамца.

Тахан бокъонца йола кулгалдо хила йиш яц дисциплинен гӀулакх творчески лелари доацаш, эггара тӀех бола бехктоккхами организованности йоацаш, балха ший участие дикка хоалуш йола прогресс ца хулийташ. Цу тӀа партийни организацеш декхарийла я социалистически морала бокъонаш моллагӀча тайпара телхарца ценхашта къувса, хӀама хье ца дарца, бюрократизмаца, къахьегамхой хьашташ ца лархӀарца, шоашта бокча аьттоне балха хоттигех пайда эцарца къувса.

Партийни кулгалдара стиль тоеш дегӀаккхувлар — из да къахьегама коллективай политически тӀум а лоархӀаш юкхьанцарча партийни организацей денал айдар, царна хӀара дийнахьа дукхача наха юкъе болх беш хургйолаш достам тедар. Партийни вахара ленински нормаш къаьстта нийса лелергъяр де деза тӀатеӀа, дегӀакхувла еза парте чухьара демократи, критика, самокритика, парте хӀара члена инициатива а хьинар а.

КПСС кулгалдара лоархӀам юкъара хӀама долаш бац командовани яра, пачхьалкхен органий е общественни организацей могаметта уттарца. Парте шийнихъ дӀахьу, лакхарча политически авторитетах а халкъа юкъерча идейни влияних а когтӀортолга еш, къахьегамхой овлангара хьашташ дизарагӀа а нийсагӀа а хьагойта карагӀдувлаш, шийкурс нийса хиларах уж тешабеш, из никъ дӀабахьара уж сарцагӀбоахаш.

Шеко йоацаш да, хӀанзарча хана партена хьалхашка, дерригача советски халкъа хьалхашка утташ дола декхараш толаме кхоачашдергхилар Цунна дола тешал — КПСС мугӀараш талхаргдоацаш кхотаденна хилар, коммунисташ идейни бӀубенна хилар. Цунна дола тешал — халкъ шоашта тӀехьадаккха партийни чӀоагӀача дешаца нах хьалхьовбе ховш уж хилар. Вай строя иза — нах санкетам болаш хиларах латт. Цу низо масса хана новкъостал даьд вайна моллагӀа халонаш, моллагӀа духьаленаш эше. Цунах вай чӀоагӀӀа тешаш да тахан а!

3. ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТИЙ ПАРТИ, МАШАРА ПАРТИ

Новкъостий! РСДРП хьахиннай российски кӀийлен тӀа, бакъда, цо когтӀортолга яьй цу хана беррига дунен халкъашта юкъерча революционни боламо Ӏоаль хиннача опытах. Большевистски парте тайна ше, цун Программа, цун стратеги тактикен чӀоагӀъеннай II Интернационала лидерий оппортунистически уйлашца ира а барт боацаш а лоаттабьча къовсаме. Ма дарра аьлча, из хиннад алкха российски боламо меттел беррригача пролетарскиче а фу де деза яхача хаттара Ленина денна жоп.

«Фу де деза?» яха иннийка долалуш лоацца, берригаш а массеи мугӀ мара боцаш, белгало яьй Ленина. «Хила мегаций, — хаьттад цо, — уж бокъонца болча социалистически оппортунизмацарча дунен халкъашта юкъерча къовсаме дунен халкъашта юкъера революционни социал-демократи кхочам хиллал чӀоагӀъялар, дукха хана деза Европе йолаш йола политически реакци дӀайоаккхаргйолаш?» Цу хана кхьиеттел болхлошта юкъе а берригаш тешаш хиннабац из ха гаргга хиларах.

Цхьабакъда, РСДРП II съезде гулбеннача кӀеззигача российски марксисташа интернационалисташа хьалхьоаньй Россе а дерригача дунен а сибат довзаргдоацаш хийца йола процессаш. «Октябрьски революце дин шу дизар» яхача статья тӀа В. И. Ленино белгалдаьккхад: «...доккхал де бокъойолаш а да вай, доккхал а ду вай Советски пачхьалкхе хьае **йолие**, цунца цхьана дерригдунен исторе керда зама, **кердача**, дерригача капиталистически мехкашка лоаца латтача а массанахьа кердача вахарга, буржуази эшаеш котало яккхарга, пролетариата диктатурага, адамле капитала Ӏазала, империалистически тӀемашта кӀалхарьяккхарга йолача а класса доалдара зама **йолие** ирал воашка кхачарах».

Юкъарчал доацаш Октябра коталово, большевикий идейни политикаи влиянии еш гӀетта а гӀетта хьахиннаб хӀанзара коммунистически болам. Ленинизм болхлой класса низ бола дунен халкъашта юкъера политически течени хинна дӀаэттай.

Шийх дӀахада йиш йола даакъа КПСС хинна а йолаш а бола коммунистически болам халеи турпалеи никъ беш хьабеннаб. Из дегӀа а бенаб чӀоагӀ а бенаб исторически коталонаш а йоахаш капитализмаца лоаттадаьча классови къовсамашка. Ше эшаш нийсъенна моттигаш а яйзай цунна, бакъда цига а чӀоагӀбеннаб из, бӀаьхегӀа хиннаб кердача опытаца. Тахан а бӀаь гаргга цхьатарра бокъонаш йола а шоай юӀаме а парти чуйоагӀаш бола коммунистически болам — из эггара чӀоагӀагӀа влияни йолаш дола, империализмана, тӀема духьала бола, машара, халкъий социальни кортамукъаленна тӀехьа бола интернациональни политически низ. Коммунистически болама реальни торонаш Ӏалахьмате йоккхий я. Цу торонех пайда эцара хиланза дартдоаца хӀама КПСС гу болхлой класса, берригача къахьегамхой ва хара хьашташ бахьан долаш, вай сийлахь-боккхача хьехама юкъера революционни чулоацам дӀабаьккха а толхабе а оппортунисташи ревизионисташи гӀертара духьала коммунисташа лерргӀа лоаттабеча къовсаме. Творчески марксизма - ленинизма, пролетарски интернационализма принципаш тӀа вежарашха йола партеш кхотаелга чӀоагӀдеча.

КПСС-о приоритетни тӀеркам тӀабохийт, хоаш ма хиллара, социалистически пачхьалкхенашкарча марксистско-ленински партешцара вежарашка дола бувзамаш кӀоаргдаран дегӀадоаладарай. Царна юкъерча гӀулакхий боарамех, характерах, атмосферах шийх дукхагӀча даькъе тийша ма дий вай содружества цхьоагӀо чӀоагӀъелга, цун дунен халкъашта юкъера сий айделга, социализм хьалъеча доала толамаш.

Сийлахь - боккхача Октябро котало яккхалехьа йолча хана Ленина белгалдаьккхад «тайп-тайпарча мехкаш цхьатарра принципиально къоастаде деза дешаш» дукхагӀа хулаш хилар къаьстта дика хьахьонх «цаӀ бола дунен халкъашта юкъера низ а хулаш социализм кхотаяларо». Шоазтхьа шу гаргга йолча хана дегӀайоагӀаш дунен социалистически система хилари бакъдаьа из ниита долга. Доал деча марксистско ленински партеш къестаеча вӀаши тара йолча а юкъарча а проблемай гом, из бакъ а да, чӀоагӀа шера ба. Болче социалистически содружества ерригача сферашка цхьана леладеча гӀулакхий эффективность лакхъелга кхы а чӀоагӀагӀа хиланза дартдоаш да. Из да — дӀа-юха леладу политически гӀулакхаш чӀоагӀделга а экономически интеграци дикагӀболча кердача боарамга йоаккхилга а, вежарашка дола халкъаш дӀахо идейни гаргадоалилга а.

Цхьана беш бола болх массаза а дикагӀа лел, цхьанне опыт массанена дӀакхоачаш хилча. Социалистически мехкий вежарашка йолча партеш хӀараьр шоай специфически хьалашка болх беш я. Цудухьа уж ерригаш хила а хиннай йолаш а я социализмага бода никъ эттара хьалха дӀаболабаьраш, шоай оригинальни даакъа юкъехьу цар дунен революционни опыта рузкъана. Цу опытах пайда эца хар — де лерхӀчунга кхы е толамегӀен кхы а сихагӀон кхачара хиланза дартдоацача хьалех цаӀ. Из бакъдар хано тахка да. Исторе, цу даькъе вӀалла дукха ха йоацаш дӀадахача а, тешавеш хьахьонх цхьаькха хӀама. Цӏенхашттара проблемашн кхыметтел кризисни ситуацеш хьахул общество дегӀаяра объективни закономерносташ теркал ца еча хана, вежарашха йолча партеша Ӏоаль опыт механически хьаэца гӀерташ е цунах доаи ца хеташ хилча.

Дунен социалистически система хьакилароя из чӀоагӀъяларой хӀанзарча дунен дерригасибат хийцад. Социалистически содружества пачхьалкхенаш йолаш хиларо, цар лерргӀа лелаеча антиимпериалистически политико, интернациональни солидарносто чӀоагӀа политически моральни хьаллоац дунен социалистически доалача даьхь тӀара коммунистическии болхлойи партеш. Тахан цу тайпара партеш 80 совгӀа я. Ерригаш а яц уж легально болх беш, цхьатарра яц цар мугӀарий дукхал, шоай мехкий политически вахара цар ю влияни. Цхьабакъда, монополей Ӏазана духьала, реакцен агрессен низашта духьала, социальни прогрессана тӀехьа, общество революционни хувцаре тӀехьа са декъа цар лоаттабеча къовсаме цар шоай оагӀонгахьа тӀехь-тӀехьагӀа дукхагӀа доах къахьегача халкъа тӀоанаш, чӀоагӀъю наха юкъера шоай позицеш.

Советски наха хов вежарашха йолча партешта из де атта доацилга. Ховш ма дий царна массанена а капитала деза кулг тӀалаттилга, цхьан оагӀорахьара кьигача репрессей методаш лелаеш, кхыйолча хана — политически идеологически Ӏоткъаме «конституционни» формаш юкъеяхувлаш коммунисташ къа ца хеташ боабелга. Цо бӀеха овлаши доацараши дуц вай юкъарча де лерхӀарехи идеалехи, вежарашха йолча партей цхьоагӀо йохае, уж вӀашка кхохка гӀерт.

Вай парте дика кхета а ду, коммунистически партеша къовсамаш лоаттадеш дола уж хьалаш тайп-тайпарен чоалханен хилар теркал а ду, цо царцара шийгӀулакхаш цхьатарра бокъонаш хилари, вӀаши дезаши тешаши хилара ларда тӀа а леладу. Коммунистически партеш кхотаелга чӀоагӀдара бола никъ лелабу цо лоргагӀа ца йоалаш, нагахьа санна цу е кхы дешашта социализма цхьаца долча мехкашта, хӀаьта иштта дунен коммунистически болама цхьайолча вежарашха йолча партешта юкъе барта боацаш моттигаш нийслой, марксистско - ленински ларда тӀа уж дӀаяха езаш а лоархӀаш. Ленина васкеташта тешаме а йолаш КПСС-о шийэггара хьалхара дарех интернациональни декхар лоархӀ ерригача марксистско - ленински партешца — вай доттагӀашцеи цхьатарра уйлаш ирашцеи вежарашха цхьана леладу гӀулакхаш дегӀадоаладелга.

Шерлуш а чӀоагӀлуш а доагӀа КПСС революционно-демократически партешцара бувзамаш. Цар влияни лакхъялар, антиимпериалистически къовсамера цар позицеш чӀоагӀъялар, царех дукхаяраш коммунистически болама идейно-политически гаргаозар — Азе, Африке, Латински Америке ленинизма идейий практикан влиянегӀа хинна а хулаш латта а доккхий хувцамаш хьахьокхаш хӀама да. КПСС, берригача коммунистий цу партешцара солидарность — дунен революционни процесс шерьяраи кӀоаргъяраи лоархӀамегӀа дарех цхьа хьал да.

Новкъостий! Сийлахьбоккха Октябрь котбаларо дерригаполитически Ӏаьдал адамлен исторе чухь эггара хьалха къахьегача халкъа бедаха йола пачхьалкхе дунен арене хьакилар белгалдаьд. Цо дунен халкъашта юкъерча гӀулакхашта революционнирован яй. Цунца цхьана цо партена хьалхашка оттадаьд принципиально керда декхараш. Кийчъе езаш яр котъяьнача пролетариата арахьарча политика теоретически лардаш. Хьадда де лерхӀараши достамаши белгалде, Советски пачхьалкхен дунен халкъашта юкъера позицеш чӀоагӀъяра тӀаберзабаьча практически балха уж юкъедахьа дезаш дар. Уж декхараш кхоачашдара белгала даакъа юкъедиллад В. И. Ленина.

Цу хана деназ дунен халкъашта юкъерча арене духха хӀамаш овлангара хувцадешнад. Дунен социалистически система хьакилар, колониализм ехача моттигаша антиимпериалистически позици йола итташ пачхьалкхенаш хьахилар, кортамукъалени тӀема духьаларен болам дегӀабар — цу дерригенца боккхача боараме кердача тайпара социально-классови низаш вӀаштӀехьдакарга кхоачаладьд гӀулакх. Вовзам боаццаш дегӀаьхкай советски арахьарча политика торонаш. Бакъда, чоалханегӀа хиннай вайна нийслуш йола проблемаш а. Из къаьстта дика гуш да тахан, вӀалла тара хӀама доацаш шин тайпара йола мировоззренеш, политически шеникъ — социализми империализми вӀашдухьал оттар ирдеинача хана.

Капитализма юкъара кризис кӀоаргъяларо чӀоагӀдаьд империалистически гӀозараш дунен халкъашта юкъера кхохкам ирбарца дуне дегӀадоагӀаш янлар юхатоха гӀерталга. Цу агрессивни наькъо ядерни тӀема кхерам айбарга кхоачаладьд гӀулакх.

Факташа бокъонца тешалду: тӀема кхерам хьахула керттера моттиг — США хӀанзарча администраце антикоммунистически, антисоветски политика. Милитаристски уйлаша хьалхьоаль йола из гӀерт Малхбузен Европе шийкерда ракеташ дӀаоттае, дукха нах хӀалакбеш йола средствиш юхьа ца озаш ебаяра йола шийпланаш хьулаяра долча хӀамах санна герзашта довзув оттадарах йолча переговорех пайда эца. СССР-а, кхыча социалистически мехкашта духьала, дерригача демократически, прогрессивни низашта духьала ерзаль йола керттерча империалистически державех тӀема коалици вӀашагӀйолларга дуг Вашингтоно гӀулакх. США-и НАТО-и тӀема кийчох соале СССР-чуля Варшавски Договора мехкийчули тӀех хийта гӀерташ я из. Вай партен халкъой, социализма вежарашха долча мехкаша луш дола жоп чӀоагӀен цхьан тайпарен да, цаӀ цӀаккха а хургдац!

Советски арахьара политика октябрьскичарча тӀехьарча эггара хьалхарча деношка дена чӀоагӀа духьала латт диктатен агрессей империалистически политикана. Вайна эшац тӀом. Вай хила а хиннад долаш а да халкъашта, цу даькъе социалистически пачхьалкхенашта а, хала дукъ тӀедуллаш долчи герзаш Ӏоадара чӀоагӀа а лерргӀа а духьала долаш. Бакъда, советски наха дика хов империализм фу я, мел чӀоагӀа уизаре зуламаш де карагӀдаргдолаш ца я. Дагадехача кхоачам ба, масала, мел доккхий зуламаш ду цо хӀанз Центральни Америке, Гаргарча Малхбоале, Африке, Азе. США президента коммунизмана духьала дӀакхайкаль «крестови поход», ма дарра аьлча, машара, паргӀатон, демократе, прогресса дерригача низашта духьала ерзаль я. Къаьстта чӀоагӀа кхерам бахь нравственни йоацача, адамаш гоама долаш лелаеча империализма политико, хӀана аьлча ядерни тӀом «эшаш ба» яхара хьакъехьарча кхетам боацаш хьалхайоахача теркнсах хьайоагӀаш из хилар бахьан долаш.

Вай парте мел могар да а дьд дерг а да советски халкъ, вежарашха долча мехкий халкъаш моллагӀа е дега доацаш хулача хӀамах лорадаре, социализмана карагӀдьнар доаде гӀерташ лелаеча моллагӀча гӀулакхех лорадара. Вай дӀахо йодача хана а теркам беш хургда, чӀоагӀа малар лорабеш летта вай сийлахь Советски Герзашкара низаш эргадаьха тоадара, оборонительни Варшавски Договор чӀоагӀъяра.

КПСС арахьарча политика низи эффективности латт лорагӀа ца йоалаш, Ленина биллача наькъ тӀара ца йолаш из хиларах, советски халкъа, ерригача къахьегаш йолча адамлен лакхача хьаштащка хьежжа лелаеш из хиларах. Цо когтӀортолга ю хӀанзарча хана дуне дегӀадара Ӏилман анализах. Боккха лоархӀам болаш да вай парте хӀанзарча хьалашка дунен тӀом фотальни хиланза баргбоацаш ца хилара хьакъехьа. ХӀаьта ядерни катастрофа шемара йоаца хьакъьале альтернатива хила йиш я алхха тайп-тайпара общественни строй йола пачхьалкхенаш машаре цхьана яхаре политика лелаеча яхара хьакъехьа вай парте теоретически кийчъяь выводаш.

Практико низза бакъдаьд «КПСС XXVI съездо дӀахайкаьча 80 шерашта йолча Программана юкъеяха уж выводаш нийса хилар.

Дунен халкъашта юкъергӀа гӀулакхий хьакъехьа вай парте леладечо, ма дарра аьлча, хьахьонх вай машара коммунистически философи. Духьхьал из философи ларде латт Ю. В. Андропова къамаьлашцара, тӀехьарча хана Советски Союзо оттаяь конструктивни предложенеш. Цар тӀа дӀаязъяь я, нийсхони цхьатаррача кхерамаллени принципий ларда тӀа латта, тӀема низаш вӀашдухьала лоаттадера боарам радикально кӀезтбарех йола бӀарчче а реалистически а платформа. Из — дӀа-юха къамаьлаш дара наькъаца дунен халкъашта юкъера ерригагуччаьара проблемаш нийса къоастаяра хьалхадоагӀа хӀама.

КПСС арахьарча политика позици принципиально могаа ю хьал а лоац вежарашха долча мехкий коммунистически болхлойн партеша. Из хьахьекхар бутт хьалха Москве социалистически содружества ворхӀ пачхьалкхен кулгалхой вӀашагӀкхийттача а. Цига цӀаький а белгалдаьккхар вай мехкаш цхьаккха а хӀамай духьа тӀема нийчон совле яхмарга ца хиннйта лаьрхӀа. Майлар лоаттабаран чӀоагӀбаран мел могар де лаьрхӀа долга. Цхьана оттаьча заявлене тӀарча сатийна а долла хӀама терказдеш а бола мотт, цун конструктивни чулоацам — цо цӀаькха чӀоагӀӀа баьхду вежарашха дола мехкаш ядерни герзий даькъе яхь лелаяра хаддача духьала, моллагӀа бале а тӀема къовсама духьала хилар. «Уж, — белгалдоаккх цу документа тӀа, — чӀоагӀа тешаш да, цхьанкха дунен проблема, цу даькъе социализманеи капитализманеи юкъера исторически къовсам а болаш, тӀема наькъаца къоастае йиш йолаш йоацилгах».

Ленински партега къахьчад социализм котъяккхарга бода эггара хьалхара никъ биллара даакъа. ХӀаьта цо дукхача хӀамана декхарийла ду: духхьал хьалхашкахьа дӀавахар кхоачам бац, ваханза а ца воалаш хьалхашкахьа дӀавахя веза, кердачун, хьалха латтачун га а довзаш из чӀоагӀ а деш. Иштта ду КПСС-о. Из деча хана керда общество хьалъяра, социализм котйоаккхаш советски халкъа карагӀдьнараш лорадара чоалхане декхараш къоастадара вай парте мех дунен социализма, коммунистически болхлойи болама хьаштащка, ерригача адамлен хьаьттаща йизза тардургйола решенеш.

Дукха дар дӀакхьачачунгара, дукха хьа а декартда цхьа аьнна ца Ӏеш ялхад Ленина. Ала мегаргдолаш да, уж дешаш дунен халкъашта юкъерча арене ленински парте беча балха шийтайпара девиз санна хила а хиннад долаш а да аьнна. Советски коммунисташа чӀоагӀа дика кхетабу исторе шоашта хьатӀабиллача бехктоккхами берригабоарам. Цу бехктоккхама лакхалене хилар — из да дешаща а воацаш, гӀулакхаща интернационалист хилар. Цунца белгала йолаш масса хана хила а хиннай тахан белгала а я вай парте политика. Цун бакъ хилари низи, революционни боламера, вай планета тӀарча беррригача цӀена уйлаш йолча наха юкъера цун лакха сий духдувла хьаст болаш из масса хана хила а хиннаб болаш а ба.

Новкъостий!

Ше санна кхы йоацаш, турпала кхел я В. И. Ленина хьаьхьча сийлахь-йоккхача революционерий организаце. 80 шера майра йоагӀа из исторически целина тӀа гӀолла, адамлена общественни прогресса керда горизонташ хьа а еллаш.

Шера социальни творчество йолаш ба КПСС, советски халкъа революционно - эргалонаш еш бола беррига болх. Из латт общество дегӀаяра объективни законаш довзара, бокъонца долаш дар Ӏилман наькъаца кхетадара ларда тӀа. Марксизм - ленинизм — из да доллича хӀамал нотдулаш дола вай парте герз. Даим бахаргболча Маркса — Энгельса — Ленина хьехамо Ӏалашду парте уттаду лерхӀараш къьлга хилар, уж кхоачашдара йола средствашниз болаш хилар. Духхьал из хьехах — социалистически общество толаме дегӀайоалара хиланза даргдоаца вай партена перспектива холуш хилар дукдувла хьест.

Советски халкъ чӀоагӀа тешаш хьеж кховенга, доллача хӀамана коммунистий партех, социальни оптимизма партех тешаш да. Из оптимизм хьаьлий советски мехка дерригача исторе, вай низ кхетам болаш, хьерна никъ бакъьахьа болаш хиларо. Большевизмана тешаме да вай, хӀана аьлча гӀулакхаца хьахьекхад цо эшелургбоаца духовни, организующи, хӀама хьакхоллаш бола цӀий низ, къахьегам мукъабаккхара тӀехьа, нийсача, социалистически наькъаца общество эргаяккхара тӀехьа, лаьттан тӀа машери вахари хилийтара тӀехьа лоаттабеча къовсаме коталош йоаха революционни стратегеи тактикаи образец хила могаш ше йолга.

Советски халкъа кхоллашна дахалда, керда-керда миллионаш болча наькъа дегацка денадда бӀаьшерен сийлахь-доккха бакъдар — коммунистий - ленинцей бакъдар, машарен социализман бакъдар!

Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти — сийлахь - йоккхача Ленина парти! **(ЧӀоагӀа, дӀахь даьа тӀоарам тох).**

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ӀИЛМАН ЛАРДАШ ЮКЪЕКХУВЛ

Дукха ха йоалаш город Волгограде командировке хинна вай республикера партийни болхлой. Уж цига хилар парте Волгоградски горкома балха опыт йовзаш. Царех цхьаннега парте Грозненски горкома общи отдела заведующега А. А. Скрипченкога цу хьакъехьа масеза хаттар дир тха корреспондента С. Майсигова.

Александр Александрович, гаьст дешараьнга дайзача пайдане хургда аьнна хет шоана цига ховденна керда дар, балха стили методаши эргаьхьа тоаре даькъе балха юкъедоалийте мегаргдар?

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленуме белгалдаьккхад: «Идейно - кхетама болх беча ла йиш яц къахаташ дукха Ӏоаде гӀертилгеи заседанеш дукха елгеи, алхха дукхала хьокхамашка хьежжа цун мах белгеи», аьнна. Царех алхха идеологашка аьнна дешаш лархӀа йиш яц, ма дарра аьлча, уж доагӀаш да нахаца болх беча организацешкарча берригача балхахошка. ХӀаьта цу даькъе тхоай балха тӀа йола мела моттигаш, ледарлонаш кӀаьга йовзара гӀо дир тхона Волгограде бӀаргадайнача, цига духтӀадьиннача. Цар горкома общи отделе чӀоагӀа дика оттабьб аналитически болх. Горкоме хьаухача а дӀайохийтача а ерригача корреспонденцега, къахьегамхой письмошка, жалобашка, тӀаийца соцамаш, решенеш кхоачашьярга хьажар массаьара гӀулакх а хинна дӀаэттад укхаза. Цо йиш хулийт зене практика, шиӀ тайпара йола белгалонаш ханнахьа хьагучаяха, дерригача лостамегӀа документашца беча балха лоаттамах лаьца йоагӀа выводаш е, цу хьакъехьа хьем ца беш горкома бюроген секретариатагеи хоам бе. ТӀаккха цо гӀо ду ерригача аппарата стили методаши эргайоахаш тоае.

Цу тайпара порядок хӀанз тхоай балха юкъейоллае дайннад тхо а. Пленумаш, бюро заседанеш яра эше документаш, соцамий проекташ кийчъяра ханаш телхайой хьеж, тӀахьожама кӀалара дӀадахаво дола соцамаш, документаша дӀадехар кхоачаш миштта ду хьожаш тохнам бу. Из хьалха а деш хиннадац оалилга яц, бакъда, хӀанз цу даькъе хаьдда система хулга ӀалашдегӀерт. Цо дерригие чӀоагӀъю аппаратерча болхлой дисциплина, даьза дисараш даим теркаме хулга, уж чакхдахара хаьдда каькъаш белгалдоахилга Ӏалашду.

Пленуме ма алдара, къахаташ е, вешта аьлча, решенеш, соцамаш, инструкцеш кӀезигъелга вӀаштӀехьдоалийташ дий уж гӀулакхаш?

— Решенеш кӀезигагӀа тӀаийяреп уж ма могга хаьддагӀа хилийтарен никъ лаьцаб оаха. Дукха дешаш хӀанз отделашка хӀара дийнахьара гӀулакхаш санна къоастаде низ дӀакхоач. Къаьстта кӀезигдаьд оаха горисполкомаца цхьана тӀаийду соцамаш. Из бахьан долаш дикка лапабеннаб тӀаийдеча протоколий боарам, хӀаьта цар дикал дикка лакхъьий.

Лохерча организацешкарча болхлой хӀанз аьттув хургба нахаца дукхагӀа дийна организаторски кхетамеш болх бе, царгара тайп - тайпарча дешаьех лаьца хоимаш хьадехилга лаьгӀдарца, царга лакхера ухийта директиваш эшаеларца. Каьхаташ кӀезигдара ишта чӀоагӀа гӀо дир тхона документий формашта унификаци яро. ТӀаккха уж кийчдарга дӀайохийта ха а лоацъе аьттув баьлар. Цунга хьежжа совлен дукха каьхат, кхыдар ца доадара а гӀойле хулийт цу хӀамо.

Ӏа дийцар боахама кулгалхоша кхьацца вазкъала дола хьалаш шоашта тӀаэттача хьалхе бехказа балар духье санна лакхе латтача партийни организацешка къахаташ ухийташ йола практика Волгоградски горкомо цӀенкъа дӀаьккхай, яхаш. Вайцига ишта дац ма гӀулакх?

Цу тайпара бараш вайцига хӀанз дукха беце а болаш ба. Из ала доагӀа «Грознефтеоргсинтез», «Чечинтплодоовощхоз» объединеней, № 5 йолча маькх еча завода кулгалхоех. Бакъда, хӀанз уж а дӀакхийттаб аьнна хет шоашта боагӀа балха мукъ кхычарна дӀатӀабехкарах гӀулакх доалаш доацилгах.

ХӀанз цу тайпара алхха шоай компетенцеца дувзаденнача гӀулантах дола каьхат е лоткъам тхога кхачача из дайтара бахьанаш тохк, сцул тӀехьагӀа аппаратни совещане е бюро заседане йоагӀачоа цӀенхаштта критика ю, хӀаьта цхьадараш, горкома секретараша резолюцеш тӀа а язйий, шоаш хьадаьхкача юхадохийт.

Цул совгӀа, тхоай аппаратера болхлой а Ӏомабу партийни органа кахарча методашца боахама гӀулакхаш къестаде, шоашка ца доагӀараш хьатӀа ца ийде, къаьстта кердабараш. Цу дерригие дукхагӀа ха ютт партийни балхахошта перспективни проблемаш дукхагӀа теркалъяра, кхоанен хьалхе йоакхо яра.

Масеехк бутт хьалха хиннача горкома пленуме критика йир кхьайолча райкомашта цар совлен дукха заседа-

ниш, совещанеш ярах, цхьан бюро дукха дукха дешаш уттадеш хилярах. Цу даькъе йиӀ юкца мегаргйола эргалонаш?

— Бакъда, цу хана лаьтта къамаьл дар парте Ленинскии Заводскойи райкомех лаьца. ХӀанз цар бюрошка дувцар дукхагӀа даькъе цхьа доп кул. ХӀаьта из хьалхе дикагӀа кийчдий, корта болаш къоастаде торо а хул. Тайп - тайпарча совещанешка, семинарашка дукха нах хьехаш уж шоай балха тӀера боахилга а лаьгӀдаьд.

ХӀанз волгоградишна лелаю порядок юкъейоалаьй оаха а тхоай балха. Нагахьа санна отделе заведующи утташ нах юкъебоагӀаш йола совещаня кийчъе дагавале цу хьакъехьа хьалхарча секретарага хоам бе декхарийла ва из, бехараш мел а фу тайпара а нах ба, совещане къоастаде лархӀа дешаш малагӀаш да хьалхе белгал а доаккхаш. Цо пурам делча мара из е йиш яц цун. ХӀаьта из чакхъьяккха аьлча бехктокхаме бараш лаьрххӀача карточка тӀа йоалув де дезаш ба цун балхах, цига тӀаийна решени, из кхоачашъяра ха, цу хьакъехьа бехктокхаме бола нах белгал а боахаш.

Иштта, города масштабагӀа чакхйоаха тайп - тайпара совещанеш, семинараш кӀезигъеннай, хӀаьта цхьан юкъа масехкнахьа вӀаши цхьатарра враш елга цӀендаьб дӀадаьккхад, хӀаьта уж дикагӀа кийчъе, гӀулакх корта болаш дийше даккха, царех хьахур хоалуш дикагӀа хилийта а аьттув баьннаб.

Доккхийча къамаьлашкара хаьддача гӀулакхашна деллилга дӀадех вайгара парте, хӀаьта тӀадилла гӀулакх миштта кхоачашду хьожаш лоаттабу тӀакьожам тоабара даькъе фу ала йиш я, хьа?

— Производства эффективности балха дикали айлра вай лоаттабу къовсам лер юташ хургбац, нагахьа санна цу хьакъехьа хьалхе лелае йоагӀача партийни комитеташа, юххьанцарча организацеша эггара хьалха шоаш шоай гӀуленхаш лерттӀа вӀаштӀехь ца доахе. ХӀаьта тха балха дикал эггара хьалха кийчдеча документашкара дӀайолалу. Цудухьа къаьстта боккхача теркаме леладу оаха хӀанз лакха латтача, организаша тӀаийтош хӀаьта миштта оахоша юн решенеш, соцамаш кхоачашдаре хамаш тӀехь ца юлийтара. Из Ӏалашдара боккхача лоархӀаме да вай юххьанна белгалбаьккха аналитически болх хоадам болаш лелабар, лохерча организацешкарча балахой дисциплиней бехктокхами айбелга. Горкоме хьаухача ерригача корреспонденцена критически анализ ю, из хьакхачӀ езаш хинна да туълаеннайий, хаьддан лоацен оттаьлийй, формага диллача ийса йий теркаме а лувцаш.

Къаьстта чӀоагӀа йоакхо ю хаьдда предложенеш кхувлаш яздаьча письмой, жалобий. Царех хӀарамр кхоачашъеш хулга, харцахьара хӀамаш леладерий гӀулакхашта боагӀа нах белга Ӏалашду. Цу хьакъехьаре кулгалхошкара, бехктокхамеча балхахошкара доагӀар хьадех, боккъонца кхоачашъянь ялалца тӀахьожама кӀелара дӀаллийташ цхьаккха заявлени.

Волгоградций опытах коггӀортилга а еш, хӀанз юххьанцарча партийни организацешка партийни делопроизводство кийса вӀаштӀехьйоаккхаш лелайой хьожаш чӀоагӀа хьажа даьннад. Цар цу гӀулакха дикагӀйолча партийни организацей ларде опорно-методически пункташ вӀашагӀъеккай. Бакъда, из дара цох алхха цхьа никъ лерхӀац оаха. Тхона пайданегӀа хургда аьнна хет, нагахьа санна КПСС райкомашкарча организационно - партийни балха кабинеташка партийни болхам лелабора актива дешар лерттӀа вӀаштӀехьдоаккхе, хӀана райкомашка чакхдоахаш дола секретарий Денош корта болаш чакхдоахе, цига партийни балхах долча Ӏилмах лаьца комплекси знанеш эца юххьанцарча партийни организацей секретараш, къаьстта дукхьашка керкараш йиш йолаш хуле.

Иштта, лоархӀаме да юххьанцарча парторганизацей актива, юкъарчал йовцаш цига дӀа а укаш, эшаш дола гӀо - новкъостал деш, цар балха тӀара чӀоагӀа а мела моттигаш йовзаш аппаратера болхлой хилар. Из Ӏалашдара памяткаш, графикаш оттаньй оаха.

Цхьан дешаца аьлча, дерригача тӀадерзадаь да практико бакъаь хьесттаь йола балха формаши методаши тӀагӀергтӀа партийни балха тӀа Ӏилман лардаш чӀоагӀъяра, юкъейоалаярца царех бухсоцаш хьахур парте XXVI съезда, КПСС ЦК Пленумаша дӀа ма деххара хилийтаре.

Грозненски швейни производственни объединене цехашта юкъе лыржача социалистически яхье хьалхалаттачарех ша! я шоллагӀча цеха коллектив. Даим а ханал хьалха бувлаш къахьег укхаза Благова Татьяна Андреевна керте латтача участка хӀамаш тегараша. Шовзткъа гаргга сае чувоагӀача коллективо лелаю коммунистически къахьегама сийлен цӀи. Из еза цӀи чӀоагӀа лораеш лелаю кхалнаха. Цудухьа брак йолаш беракъа тийга моттиг цийслац участке. ХӀаравар ва укхаза хьеннаьа къахьегаш, шоай болх геттара бехктокхаме хеташ, юкъарча вахаре хьинаре давнъа лоацаш. Царех ша! а къона хӀамаш тегар Осмаева Сацита. Кхо шу гаргга ха мара яц цо укхаза къахьега, бакъда, тахан дика йовзаш я из ерригача объединене болхлошта. 10—12 процент тӀехкхоачагӀью цо шийн сменни нормаш, юе тегаш дола школе деша аха за кхачанза йолча шийнгий бараккъаш тӀехдика тег цо.

Хьинаре даькъа лоац Сацитас юкъарча вахаре. Из я участка агитатор, сандружина доакъашхо. Шийна ховчох, дайзачох кхсачамбаь Ӏечарех яц Сацита. Хаддаца лакхью цо шийн знанеш комсомольски политдешара кружоке а ухаш. ХьалхалаттачӀ къоначӀа производственницагара масал эц участка хьамаш тегараша. Участке дика мел дола гӀулакхаш дӀадолаьдеча комсомолкас тӀахьех шийн новкъостий дика къахьегара, коллективна сий лакха лоаттадара.

Пхийтта эзар гаргарча сома маьха ер шу долаьдеча дена планал совгӀа арахийца баригъашта юкъе доккха даакъа да къонача производства хьалхалаттачун я.

СУРТА ТӀА: С. Осмаева.
Р. АУШЕВА сурт.

ДӀаяхача замах

юхедисарашца—къовсам!

БОЛХ ТОАБАРА ТОХАДЕННАД

Парте Центральни Комитета июньски пленумо оттадаь декхараш дувцаш чиннача КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома X пленумо идейно-политически, интернациональни кхетам балара гӀулакх эргадаь кхарах дола декхараш дувцаш къаьстта теркам тӀабахийта республика бахархошта атеистически кхетам баларе. ХӀаьта из доагӀаш даь а да. ТӀехьадиса Ӏаьдалаш, гӀулакхаш пхьаболча наха хьаллуваш, леладеш да.

Динах тешар ларде а дехкаш, сектанташа наха юкъе шоай шин чӀоагӀбе гӀерт, йоанхо ю шӀрдаьнна Ӏаьдалаш доаржадара, нахага уж леладайтара. На кхета а деш, чакхбоах юртсовето бахархошта юкъе бу кхетам балара болх. ХӀаьта цу хьакъехьа оаха масса формех, йолаш йолча торонех пайда а айбу.

«Идеологически, политико кхетама болх дӀахо тоабарах» бола КПСС ЦК соцам кховчаш а беш, болх беш хиннай тха ерригачактив, депутаташ.

Юрта 4 школа, культура ЦӀа, библиотека я. Цар коллективаш хьинаре даакъа лоац къахьегамхошта юкъе атеистически кхетам боаржабеча.

Культура ЦӀен директоро С. И. Горчханова, цигара билхахоша М. Плиевас, М. Медова, кхычар дика вӀаштӀехьбаьккхаб шоай болх. Цар наст-наста кийчъю атеистически, интернациональни дешаех йола сайренаш. Цига бийха хул бе беча ноахалий викалаш, тӀема а къахьегама а ветеранаш. Укхазарча атеиста уголоке долаш да эшаш дола литература, цо гӀо ду активисташта къахьегамхошта ешца цу темаех йола лекцеш кийчъе.

Боккха низ ба юрта хьехархой. Тха школашка уж 100 совгӀа сае ва. Цар лоархӀаме даакъа лоац юкъарча вахаре. Из тха массаьара идеологически актив я. Шоаш наха кхетам луш беча балха юкъе цар дикка пайда эц цӀагӀарча лекторех. ЛоархӀаме болх беш а № 2 йолча школа директора Хамхоев Исроапала кулгалду лекторещ. Бехархоашта атеистически кхетам луча нийслуш йола халонаш дӀаяхара школа коллективна гӀо ду нийса вӀаштӀехьбаьккхача лекционни балхо. Хамхоева кулгалдеча лекторашна хан-хана чакхйоах тайп тайпара сайренаш. Цар темаш я: «Сат хьаьвлар исламаген тахенарча Ӏилматех диллача», «Хьаккеала дий-хьогӀ дуне» иштта кхы дӀахо а. ЛертӀа оттабеьча балхах дикка пайда боал. Масала школа дешархой-С. Ш. Плиев, -С. С. Акигов, Ш. А. Янарсанов, М. Р. Ведзижев дийн Ӏотгъамах кӀалхьрбаьккхаб хьехархошта вай ханара кхетам луш царца дукха болх барна.

Дешархошта атеистически кхетам балара болх дика вӀаштӀехьбаьккхаб вонх школашка а. Цига директораш ба Горчханов Гирихан, Хамхоев Хаматхан, Хашагульгов Салман.

Ала деза, хьалха тха школашка комсомольски хана барча берех 35 процент мара комсомольцаш ца хиннилга, тӀаккха тахан 70 процент совгӀа ба.

Ведалла болх беш я ваха юкъера доваш дӀолахара йола комиссй. Цун члеваш дукха болх баьб хьалха шоайла нийгӀа хиннач наха юкъера ца безам дӀабаккхаш. Цар кучге багаб БахаевгӀаре-КотиевгӀари, КотиевгӀари-АкиевгӀари, ГарлаповгӀари-ГорчхановгӀари.

Бакъда, тха балха тӀа долаш да цӀенхаштта кхоачамбоацараш а. Масала тхона совшабе магаш «ДӀаьхача сома» тӀехьбаьнна гаьнарча районашка балха ухараш. Цар дешар тӀара доахаш берош а дӀаккувл шоашца, хӀаьта шйагӀа дисараш даь иниш болаш а дисе хийла харцахьча новкъа доал. «Шабашках» ца бахача Ӏергболаш бац Горчханов Салман, Акигов Ваха, Гиреев Мурад, Плиев Ӏадрахьман, Мержоев Ахьмад иштта кхыбараш а.

Бокъо йоацаш лаьтта чулувцараш а ба юрта. Царех ба Х. Пугоев, Я. Нальгиев, М. Ведзижев, Г. Ведзижева.

ТӀаккха тха юрта тӀехьара ха цано нийседенна Ӏалальматенйрча гӀуланхаш массанена вас еш да. Цул совгӀа, тхона массанена эхь тӀадуждеш а да Шинъ доп хилар юрта. Цига вийра Горчханови Акигови. Из хургдаьар, нагахьа санна цхьаболча наха тӀехьадиса Ӏаьдалаш хьаьа ца лувдаре. ХӀаьта цар уж хьаллувцара бехке я юртсовет, ерригга идеологически актив. ХӀана аьлча, оаха болх дикагӀа баьбаларе нийрча Ӏаьдалаш наха юкъе кӀезигагӀа дисе хургдар.

ЧӀоагӀа бехктокхаме декхараш оттадаьд идеологически бӀухошта хьалхашка КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо. ДӀахо йодача хана цун решенеша дӀа ма деха тоабе хьожаргда тхо бахархошта коммунистически кхетам балара болх.

В. ГИРЕЕВ,
халкъа депутатий Пхьарбоьогий-Юрта юрта Совета исполкома председатель.

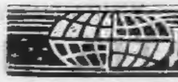

Доазол дехьара

НИКАРАГУА. «Фанатекс» яха Никарагуа къаьмн текстильни фабрика — мехка текстильни промышленноста эггара йоккхагӀйола предприяти. Даймехкарча бсам бех хьаеш йола фабрика продукци чӀоагӀа къердаш я мехка бахача наха.

СУРТА ТӀА: фабрика цхьан цехе.

ТАСС спец. корр. Г. НАДЕЖДИНА сурт.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ МЕХКАШКАРА ХОАМАШ

СОВЕТСКИ АРТИСТИЯ ГАСТРОЛАШ

Бутт совгӀа ха яьккхар Советски Эскара А. В. Александрова цӀераӀча ЦӀечабайракха иллей халхарей ансамбла артистий гастролашна Индокитайя вежарий хулача кхаь мехка — Вьетнамей, Кампучия, Лаосей.

— Цига дахара оаха кийчо йир лаьрхӀа, — дийцар ансамбла начальника заместителa И. Компанецa. — Тха программана чудоагӀаш дар Даьхенах партех, эскарах дола иллеш, арсий халхъа иллеш, салтий сиха халхараш. Вокальни октето массехк илли Ӏомадьйдар вьетнамски, лаосски, кхмерски меттала, ма мотта нийссагӀа хилийта хьожаш цар мукъами ритмикех.

Ансамбла концерташ — уж дар тӀаь итт гаргга — чакхдийлар боккхача толамца, вай мехкий доттагӀлен манифестацеш хулар царех. Моттигерча кепайоаьпо радиос, телевидене шерра юцар советски артистий выступленеш, белгалйора цар лакха профессиональни говзал.

Гастролаш йолча хана бувзам оттабир Вьетнамех, Лаосех, Кампучии эскарий ансамблашца. Советски артисташта дийцар уж лаьйира истории цар баь тӀема нигъи. Шоай пачхьалкхений кортамукъале лораеш, тахан а тӀехьа цхьан бе лиреи вокха бе автомати йоалийш бе вай доттагӀий БӀубевна латт уж керда вахар кхоллача новкъа, куцага диллача къамаки чулоацамга диллача социалистически йоза культура хьаеча новкъа.

Мелис МШЕЦЯН.
АПН долалла вола корр. Вьетнам.

КХОМ БИЧА ЧУДУСАР

Цкъа пайда вийначa хӀамах шоллагӀа пайда эцаш хилар шерра дӀадоладаь пайдане гӀулакх да ГДР бийдал лелаеча бахе. Балхах совъьинараш юха чакхъяхарца итт процент совйола республикан хьашташ кхоачаш деш йола дукхьашхара кечал.

ХӀара металлургически предприяте плана юкъе йоагӀаш я пачхьалкхена металлолом дӀачулла из декхаре ет йола пункт. Пайда эц хьалха кӀоагашка дӀакхийса хьаӀайнача литейни производствах совъьинарех а.

Теркала яьй пластмассаш а. Массе а шера 90 эзар тонн тайп-тайпара синтетически кечал йоаю мехка алхха упаковка еш. Из, кийсса аьлча, дӀакхоссаш я йиш. Укхаза ха йиш я тӀаккха маьхе йолча бийдалах кхом бича чудусар. Дукха ха йоацаш бахача нахагара массанахьа а дӀайе йолайир кхача чубаьллан боахамца лелаю хийн чухинеи йола полиэтиленови упаковкаши къаьна пластмассови пхьегӀаши. Цкъа пайда хьаийца хӀамаш гулъеши лелаеши юха шоллагӀа чакхйсахаргйолча яхь езача ханна уж дӀакхухьаш я «Зоро» яха объединени я.

(АПН).

ДАГАДЕХА УЖ ШЕРАШ...

Бытоми яхача польски городе йоккха выставка кийчъеш я музей, из хетаю цо Силезийе бахача наха гитлеровски оккупанташа 1939 — 1945 шерашка лоаттабьча къовсама. ХӀанз маьхе дола исторически документаш, фотосурташ, фашисташа пенаш тӀа хьалдийтта кхайкадараш, амараш, концентрационни лагерашкара ахийта каьхаташ, подпольни организацей листовкаш, вермахта байракхаш, цу шерашна леладаь тӀема гӀирсаш мел долчарга доам баьб музейя коллективо. Цхьан дешаца аьлча, цу унзарча замах сурт-сибат дийцеш мел дар, хьахьокхаш — польски халкъа турпалал.

Советски Эскара доакъоша Силезийя кортамукъа йаьккха шоаткъа шу дизара хетаь йола из выставка гайиш я мехка кхыча городашка бахача наьха а.

(«Трибуна люду» — АПН).

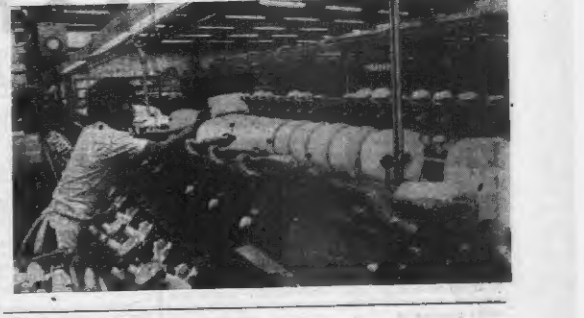

ДУНЕ ЦХЬАН КӀИРАГӀА

КУБА: СИЙЛАХЬ РЕВОЛЮЦИОННИ 30 ШУ

Куба халкъо торжественно белгалдаьд къаман восстане ди. 30 шу хьалха, 1953 шера 26 июле, Фидель Кастро керте а волаш къоначa кубински революционерий группа майра штурм яьй Моннядa казармашта — проамерикански диктатора Батиста долал деча ханарча чӀоагӀалейна. Цу штурматара дӀайолаелар 1959 шера 1 январе халкъо котало яьккха а социалистически Куба хьахинна а йола Кубински революци.

Сийлахьча революционни 30 шера мехко хьабенача аттa боацача наькъагахьа юхахьежача кубинцаш, царца цхьана дерригача дунен тӀара Куба доттагӀий а доккхал деш ба цуна карагӀдаьннача Ӏалальмате доккхийча гӀулакхех. Кубински лаьтта оалангара политически, социально-экономически, культурни хувцамаш хулаш латт. Тахан просвещенех уяхцӀено лораяреп боарамта диллеча дегӀадоагӀача мехкашта юкъе Куба хьалхарча моттиге кхаьчай, кхыметтел промышленни дегӀаькхача дукхача пачхьалкхенел хьалха а йоалаш. Халкъа Ӏаьдал латтача шерашка хьалий бӀаьш предприятеш, цу даькъе эггара хьалхара атомни электростанци а йолаш. Иштта да шоай Коммунистически парте хьалхлеца керда вахар дуллаш доаллача Куба халкъо хӀама хьанхолаш хьегача къих хьахинна цецвоаккхаш дола хӀамаш.

Кубински революце исторически толамаша чӀоагӀа хьалъайбаьб Латински Америкера къаман кортамукъален, антиимпериалистически болам, сийрда оагӀош, юкъе йихьай дунен революционни процесса исторена.

Дунен халкъашта юкъе де а доагӀаш сий деш я социалистически Куба. Из хьинаре а лерагӀа а машара, дунен калкъашта юкъера кхохкам кӀальбара тӀехьа, цхьатарра боккъонаш а йолаш пачхьалкхенашта юкъе гӀулакхаш леладара тӀехьа, хьакъаш паргӀата а шоай лоӀаме а долаш дегӀаехе тӀергилга юхатохара тӀаерзаь йолча агрессеи диктатеи империалистически политикана духьала я. Куба принципиальни, конструктивни бола арахьарча политика никъ дерригача дуненна доалдар духьа тӀема кийчон совле цийгахье хилийта гӀерташ американски империализм йолча кӀалварча хьалашка къаьстта бокха лоархӀам болаш ба.

Ше хьахиначa дийнахьа дена Латински Америкерча мехкий къамий кортамукъален болама духьала ерзаьн йола тийшача балха агрессиви политика американски империализма лелаеш йола керттера объект хинна латт Куба. ХӀанз регионе США-с еш йола агрессивни кийчонаш цӀаниха а ца хиннача боарамашка кхаьчай. Къаман восстане денна хетаьнча дукхача наьха митинге къамаьл деш Фидель Кастрос аьннад: «Вайна тӀема блокада ергья, репрессеш таӀазараш дергда, мехка чухьелхаргбе, яхаш кхерам тӀатувс. Могаргдий царна вай кхераде? Могаргдац!»

США агрессивни гӀозараш провокационни, антикубински кампани айнь хьувлача хьелашка советски халкъо цӀаькха а дӀахайтад ше тур палча Кубаца цхьана хургдолга, дӀахо йодача хана а вежарашха дола советско-кубински доттагӀал чӀоагӀдеш хургдолга.

ӀАЬРЖА ДАР КӀАЙ ДА ЯХАШ ХИЛЧА

Центральни Американа цӀенхаштта империалистически кхерам тӀаэттаб. Революционни кортамукъален болам боахабара никъ дӀакхаькабаь ца Ӏеш рейгановски администраци йолаеннай хьадда гӀулакхаш чакхдаха. «Крисчен сайенс монитор» яхача американски газето белгалдоаккхаш ма хиллара, «Рейган корзагӀваьнна хьувзерза илзица Латински Америкера марксизм йохаь дӀаиккха гӀерташ».

Цуяца цхьана США президента шийна мел могар ду Ӏаьржа дар кӀай да ала гӀерташ. ДӀадахача кӀирагӀа хиннача пресс-конференце масса хана а санна шин духьа а дувцаш до США хьахьокхаш хиннай «Малхбузея полушаре машар ӏорабер» санна, хӀаьта даьсса хабараш а дий цад Центральни Америкера проблемаш «Кхыча мехкий чурча гӀулакхашта юкъе ца гӀертара принципаш езара» ланда тӀа къоастае ше «хьашт долаш» ва яхаш.

Цхьабакъда, Вашингтона гӀулакхаш вӀалла а кийслуш дац цу демагогически хабарашца. КӀайча цӀено леладеча гӀулакхашта эгӀаадахача дерригача дунена бӀарга а гуш Пентагон йоал Никарагуа форда, Фисттинахьа «Корал-си», «Рейнджер» яха авианосцеш керте дола тӀема-форда шп соединени, хӀаьта иштта хӀанала модернизаци еь а ракеташ тӀаоттаь кийчдаь а дола «Нью-Джерси» яха линкор дӀатӀаоаш. Дукха йоккха йоацача пачхьалкхена тӀаерзаьча цу армала борта тӀа ва 16 эзар американски тӀемахо. Цул совгӀа, Никарагуа доазонашта юкъе хургйолча американо-гондурасски маневрашта юкъе ва хургва США регулярни бӀи юкъера 5 эзар гаргга салте.

Теркам тӀаозаш хӀема да уж ерригга маневраш кӀезигагӀа йой а ах шера е лерхӀаш Пентагон хилар, хӀаьта по духхьал хьа а кхайналаьд цу регионе «блокада оттаяра дезаш эффективни гӀулакхаш» кийчдара деш да из аьнна.

Боккъонца гуш да рейгановски администраце лаьца никъ «канонеркай дипломатиь» оалачунга юхакховчалара лаьрхӀа хилар. Мел лелаеча гӀулакхашка хьежача США президента лерхӀ Центральни Америкера проблемаш «къоастаяра» эггара дикагӀа бола никъ — из йиза цхьанкха хӀимах дош ца хеташ бу Ӏоткъами, карара бӀаьшерех йоладуш ВӀашагӀкхийттача Штатарна шерра юкъе кхуллаш хинна «йоккхача чӀьонкара» политика. Цу тайпара гуччахьарча шантажеи агрессеи политика дунен обществанноста шеррача гӀозарешца, цу даьнъе дукхагӀйолча латино-американски пачхьалкхенашна а харцахьа лоархӀаш я.

ДОЛЛАРОВИ ИМПЕРИАЛИЗМ

Чурча а пачхьалкхенашта юкъерча а антагонизмашка, потрясенешка, конфликташка туллаенача американски империализма пайда бо шоай конкурентий позицеш толхаяра хӀанз укх сахьате доал дара хьале долча долларах. ДӀадахача кӀирагӀа Малхбузен валютни биржашка малхбузенгерманеки маркана, французски франкаца, итальянски лираца, кхыча валютаца нийсдича рекордни боарача кхоачаш лакхъенай доллара курс. Из да Ӏалальмате дукха ахча ФРГ-ера, Францера, Италера, кхыча мехкашкара дӀа а дихьа Уолл-Стрита сейфашка кхачарах, из нийсденнад кӀезиглуш латтача шоай валютей паритеташ цар хьаллувцара цу мехкаша долларах а телаш хьачухухьа импорт, эггара хьалха мехкдаьтта, дездалари бахьан долаш.

ТӀехьарча шин шера юха ца оалуш доллара курс дегӀайоагӀаш хилар — из рейгановски администраце хьалхагӀе а иштта хила еза аьнна лелаеча политиках хьахиннар. Цуя маӀан санах латт аьлча, из латт мехкашкех Японегеи малхбузенъевропейски США дӀадоаржадаьча герзаш Ӏоадара кӀезига ейта а финансировани ейта гӀертилгах.

Доллрови империализма механизм болх бе йолаю, США партнераш корзагӀбаьнна шоай финансови боахаме порядок оттае яхаш КӀайча цӀенга кхайке я, хӀара шу тӀехьагӀа дегӀайоагӀача американски бюджета дефицито. Из иштта долаш да, бюджета балансировани ергья аьнна Рейгана деш дехна доллаше е цун дефицит хӀара шу тӀехьагӀа шозза дукхагӀа хул пул хьалхарча шера хинначуца нийсйича. Иштта, 1982 шера — 111 миллиард доллар, кӀаьга 1983 шера из кхоачаргья, прогнозашка хьежача, 210 миллиард долларга.

Дефицита финансировани яра американски правительства банкашкара юхалурс ахча дийхад, из бахьан долаш частни засмщикашца конкуренци а лелаю. ТӀехь-тӀехьагӀа кредит дукхагӀа дӀаехаш хилар — учетни банковски ставкаш, я. аь. проценташ лакхлуш хулара бахьанех ца! Цу гӀулакхо промышленни капиталовложенешта йола торонаш готъаь ца Ӏеш, низ болча магнито санна доазол арахьара финансови средстваш хьатӀа а ува, хӀаьта цо доллара курс лакхъю, кхыча валютий курсаш лохъяра а дуг гӀулакх. «Валютни система механизмо шин тайпара ха екъалга Ӏалашду — белгалдоаккх «Интернешнл геральд трибюн» яхача газето. — Дефицит дӀаяккхара а йоккхийча процентех доагӀаш дӀатеслара е дола США маьхе каьхаташ дӀа я ийдеш кхыча мехкаша цунга кхаьча новкъостал ду ВӀашагӀкхийтта Штаташ герзашца кийчъеча.

Шоаш тӀема кийчонга дӀаухийтачох пхьа дакъа кхыча мехкашта дӀатӀа а деххаш ВӀашагӀкхийттача Штаташа цар экономикана дикка хоалуш хӀама тох. Хоаш ма ший Малхбузен Европерча мехкашкара йоккхача процентий хьисапе США капитал дӀакхухьаш хиларо уж мехкаш шоай экономика тоаяра эшаш йола капиталовложенеш йоацаш дутилга, хӀаьта цар экономически кризис кӀоаргъю, хьабе болх боаца нах дукхагӀа хулийт. Биржашка ца! шоллагӀча тӀехьа гӀулакхаш талхаш хиларо капиталистически дунен валютни система толхаю. чоалхане йоакх дунен халкъашта юкъера торговли. Духхьал из бахьан долаш дар США-рча бюджетни дефицитех дола дош Вильямсберге капиталистически ворхӀ мохк вӀашагӀкхийттача хана керттера царех доархӀаш дувцаш хилар. Цхьабакъда, из проблема иштта къоаста ца еш йисар. Вашингтон шин гӀулакхь мара сагота а яц вӀахеташ а яц яхаш малхбузенъевропейски столицаш ледкъаш хиннаяле а рейгановски администраци вӀалла дага яц доллрови империализм а лелаеш хьатӀадоагӀача пайдаех юхаяла.

Г. ШИШКИН. (ТАСС).

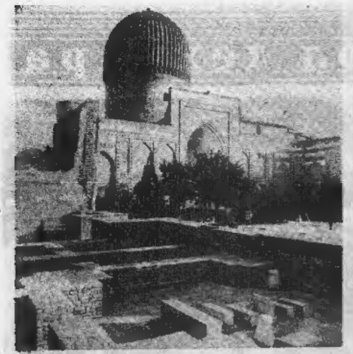

ХIанз Узбекистане кхо эзар шу дIаьхьа дола культура истори хьахьоккхаш архитектурая искусствая 7 эзар совгIа памятник да.

Дерригача дуьнен тIа дIахезад къаьнача «городий-музейй» — Самаркандел Ташкентел сий. Къаьнача ханарча легендашцен мифашцен ювцаш я Бухарая Хивай. Цу городий архитектура памятникаша хьахьокх тайп-тайпарча замашна баьхача говзанчий дукха бIаь шераш дола опыт.

Советски Iаьдал латтача шерашка паччахьалкхено лорееш йола архитектура шедевраш шозлагIа юхадийнъеннай. Царна реставраци еш а уж кердайоахаш е хIара шера дIаухийт дукха ахча. Аллха соакка цхьан Iшера цу гIулакхага дIадахийтад бархIи ахи миллион сом.

СУРТА ТIА: Самарканд. Гур-Эмира Мавзолей хьалъяьй XV бIаьшере. Архитектурин линийи формайи хозало, мозаика тайп-тайпара бесаш долаш хоза хиларо мавзолей ше саяна ккы доаца зодчества памятник санна хетайолийт.

В. САДЧИКОВЕН
В. ЗИНЬКОЙ сурт.
ТАСС фотохроника.

МИШТА ДIАХЬУ ДЕШАРХОША АХКА

ЛЕРТТIА ЙОАКХО ЕЧА БОЛХ ДИКА ЛЕЛ

Укх шера Сунженски районе болх беш я 1700 сал юкъевоагIа 23 дешаркой производственни бригада. Тайп-тайпара ялат, баьцадараш кхьйола хIанаш кхееш цу бригадашта тIачIоагIдаь 332,1 гектар латта да. Царна юкъе помидораш кхеяра лаьрхIа 85 га, нарсашта лаьрхIа 55 га, столови бурака — 49,3 га, кабачкешта, болгарий сибаза, кабуца, морковкана — цхьацца га, соана — 2 га, ябекха — 53 га, доакъара йолча бурака — 53,6 га, хоха — 14,2 га, коартолан хьажкIаштеи — 9 га.

Ассиновскерчен, Троицкерчен, Нестеровскерчен кхаь школе болх беш 33 дешархочо даакъа лоацаш йола кхоъ хьайбаш леладерий звеньяш я.

Района тайп-тайпарча юрташкарча школай дешархоех вIашагIъелла, дика болх беш хьайоагIаш я 44 сатих латта саллараш леладерий звеньяш. Троицкерчен Ассиновскерчен школашка вIашагIъелла, боккхагIа болча механизаторашца дешархоша къахьегаш я механизаторий шиъ звено.

Дукхача школашка я дарбан баьцаш гулъеш йола ворхI пионерски отряд. Цига даакъа лоацаш ва 4—8 классашкара 317 дешархо-пионер. ХIаьзлехьа цар гулъь дIачуеннай цхьа тонн совгIа йола чебреш, цустырши яха дарбан баьцаш.

Сунжерча еррига дешара-производственни бригадаша колхозашца, совхозашца договораш оттадаьа ахкан бертболча балха. Цу гIулакха тIахьожам лелабеш ба школай кулгалхойи боахамий специалисташи. Цар а вокхар а де дезачун тIанийца социалистически декхараш да, доагIача бесса уж дикагIа кхоачашдара юкъе яьржа лел социалистически яхь, отталий планаш.

Дика дIаоттабаьб болх Ассиновскерча №№ 1, 2, Нестеровскерча юкъерча, Троицкерча № 4 йолча юкъерчен бархIшерарчен, Орджоникидзевскерча № 2 йолчен школашка.

Ассиновскерча № 1 йолча юкъерча школа бригада къахьегаш я 20-ча партсъезда цIерагIча колхове. Дешархошта хьехамчал хьожаваьв колхоза керттера агроном Н. Ф. Рябинин.

Цу бригаде баьцадарий, хьайбашлеладерий, механизаторий звеньяшка къахьегаш ва бIаь дешархо. Производственни бригада бригадир ва 8-ча классера дешархо Хайлов Николай.

Иштта дика болх беш я Троицкерча юкъерча [illegible] бригада а.

Бухсолаш хьадаьчох а хьахиначох а лу дешархошта луш доле алапий а.

Цул совгIа, колхоза кулгалхоша хIара шера дешархошта лаьрхIа нийо Советски Союзе тайп-тайпарча городашка вахе боньо луш йола туристически путевкаш, хIаьш шер-шера кIира салаIа Каспийски форде тIа кхувз бIаь совгIа бер.

Производственни къахьегаме даакъа лацаро гIо ду берашта болх Iомабара, экономика йовзийтара, социалистически яхь вIаштIехьаккха кхетабара. Цул совгIа, бераш Iомалу план, продукце дикал, къахьегама дисциплина яхар мо дола вахаре эшаш хIамаш Iомаде а царех кхета а. Бераш юкъевз бригада производственна план оттие, бечa балха тIахьожам лелабе, цун учет е. Сарраьа дIадовзийт дийнахьа хьадаьр. Хьалечун дай хила, цул хьурмат де Iомабу, цa деш дисар довайт. Цо а айбу берий сакхетам, моральни салоIам а бу царна.

Массехк кош ала доагIа Орджоникидзевскерча № 2 йолча юкъерча школа «Орленок» яхача къахьегама а салаIара а лагерах лаьца. Лагера начальник я хьехархо А. А. Михайлова, бригадир 9-ча классера дешархо Цупаев Iийса. Лагере болх беш ва 60 дешархо. Укхаза а итог ю хIара ден хьадаьчун, из дIадовзийт дешархошта. Цу лагерерча берашта къахьега а салаIа а дика хов. Иштта да ала йиш яц цу станицерча № 1 йолча юкъерча школа «Къонах» яхача лагерах. ЙоккхагIа йола воспитатель я ухкала Л. И. Пузанова, организатор Л. М. Кузнцова. Кхьметтел райисполкома вIашагIъеллачи комиссе вигадаша кхоачамбоацараш да ахкаш, уж теркал а ца деш хьайийллар ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза кулгалхоша из лагерь. ХьайийллаЙ вIалехьа юха дIакъовла езаш хилар. Берашта салаIа а болх бе а вIаштIехьдаьккха цхьа хIама дацар цига. Цудухьа хьабаьхкаб вIалехьа лагере хила дезача 60 берах яхац совгIа пIадахар. Иштта вIаштIехьдаккха йиш яц из тайпа гIулакх.

Цхьанийолча кхьча дешара-производственни бригадашка а дика дац хьал. боагIача а безача а тайпара дIаоттабаьбац къахьегама а кхетама а болх. цу бригадашта дIалац массаза а цар къахье гаргдола лаьттан участкаш. хьакъоастараш цу бригадашта эшаш йола транспорт. хайнахьа дIакхувлац бераш балха, лерттIа вIаштIехьдаьккхалац даар, тоац медикаменташ, дац кхьдола эшаш дола хьалаш.

Уж гIалаташ дуьйлийт «Победа» яхача, В. И. Ленина, С. М. Кирова цIерагIча колхозашка.

ТIахьожам а йоакхо а хила езаш гIулакхаш да уж.

Масса оагIорахьара бераш дегIадоаладара, царга дика салаIийтара, кхетам лакхбенна, дика салеIа уж школе юхаберзийтара лоархIаме ха я ахкан каникулаш. Из кхетадеш хила беза школай а боахамий а кулгалхой...

А. ЧЕРЕДНИКОВ.
Сунженски районо заведующи.

Вай Даьхе лорееш, дехии буси бIа ца тоссаш латт эзараш бола эскархой. ХIаьта дукха ха йоацаш эскаре балачар чIоагIо йир шоай мехка мутIахьа болайи дика гIулакх де.

СУРТА ТIА: эскархочун чIоагIо еш ва къона салте комсомолец, Сунженски районерча Красноктябрьске кхийна Белхароев Салан Гири.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ТОАДАР

30 июле арадаьннача «Сердало» газета йиълагIча оагIон тIарча Г. Гагиева «Этгара хьамсарагIдар» яхача статья тIа редакце боллой бехкагIа гIалаташ довлийтад. Из чакхIоалчаро тIеххьара предложени иштта еша еза: «ХIаьта из Байракх йожае низ хургбац цхьаккхане а цу байракхо белгалдоаккхар халкъий дагардар, халкъаш та эшашдар доландаьъ».

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Культуреи вохори

МОСКВЕРА БЕРИЙ КНИЖКАЙ ЦIА: ДЕШАРХОЙ ХЬАШТАШ ТАХКАР

«Берий литература» — СССР-е эттара йоккхагIа йолча издательствех цаI я, 230 миллион экземплир гаргга тираж а йолаш 550 книжка арадоаких цо шера. Уж я зIамигача берашкара кхувшбоагIача нагийча нахага кхаччалца хакаш йолчарна лаьрхIа изданеш. ХIанзара художественни литературех публицистикех, исторически приключенческих книжкаш, эрсий а доазол дехьара а классикел.

Ткъаь итт шу совгIа ха я цу издательстве ше морг кхы доаца берий книжкай ЦIе дола. АПН корреспондента къамаьл ду цун заведующица Пильник Нинайца:

— Тха издательство йиллай 1933 шера Максим Горьке инициативагIа. Берашка кхайкарал даьд цо, цар «Пионерская правда» яхача керттерча газетега гIолла, ший каттарашта жол дехаш. ХIаьта каттараш хиннад: МалагIа книжкаш деш оаш? МалагIа книжкаш сакъердамегIа хетт шоана? МалагIаш деша безам бар шун? Дукха каьхаташ даьхкад яздархочунга, цу берий каьхаташа боккха лоархIаме Iотакъам а баьб издательства балха. Къоначо книжкаш дешархой хьаштеш Iомадара хьалхара опыт яр ш.

Тха дешархой шийй тайпара да — бер. Цудухьа цунна доле книжка цун кхетам а психологи а лоархIаш хила деза. Дика бераш довзаш хилча маре, цар сенах сакъердаду, фу хьашташ да цар хайча маре йиш яц литература цIарна боагIаш бола хьехам телаш хилийта.

— Берий литература а, критика а, дешархой хьашташ а Iомадеш йола кабинет йий шун? Дувцал цун балхах [illegible].

— Кабинета болхлоша — шийтта филологo — Iомаду эрсий меттала вай мехка арa мел дувла берашта лаьрхIа дола литература. Болх шефтта ба царна. ХIана аьлча, москверча специализированни йолча «Берий литературех» «Малыш» (эггара зIамагIчарна) яхача редакцел совгIа дукха берий литература редакцеш я «боккхагIчарна» лаьрхIа йолча издательствашка а. БIаь гаргга я уж. Тха сотрудникаша деш цар арадаьха книжкаш. рецензеш язъю царна, обзореш ю.

Цул совгIа, конференцеш а ю цар берий литература проблемех лаьца. Масала, дукха ха йоацаш тхо долча хилар «ЗIамигача берашта дола Iилман-довзама книжкей цун дешархои НТР замах» яха конференци. Цига даакъа лоацаш бар йоазонхой, Iилманхой, психологаш, библиотекараш. Из лаьрхIа яр издательствана ноккъостал де довзама литература берашта кхетаде аттагIа хилийта. Чоалхане проблема я из, хIана аьлча, берашта ховш мича хул физикех химех лаьраш шо дола Iилмаш. ХIаьта Iилман-технически прогрессо гIо-ноккъостал ма дой бера кхетам хьалхха а дегIебоалабара, Iилман хоамаш довзийтара. Мишта дувцаргда зIамигача сагага-берага Iилмах лаьца, фу дувца доагIа цунца цун хана, фу дувца хьалха да?

— Кабинете письмой отдел я. Фу деш я из?

— Масса книжкаш тIа дешархочунга оаха дехар ду цо шийна цу книжках хетаденнар берий ЦIен адресах ядар. 40 эзар гаргга каьхат доагIа шера издательства цIерах вай мехка масса а йолча моттигашкара. Бераша дика лоархI книжка чулоацам, суртех а, полиграфически балхах а. Цкъаза, из яздаь ца Iеш, цар дувц шоай школере, цIагIара гIулакхаш, хьашташ, дезаденнараш. Из мах баь вартъоацаш йоккха кечая я тхона а, психологашта а, яздархошта а, журналисташта а.

ДикагIа хета каьхаташ оаха кепатох лаьрхIа цу гIулакха хетаь йолча бюллетене тIа, цу тIа хул специалисташа цу каттарех яздаь шоашта хетараш а. Бюллетень дIаяхоач масса йолча издательствай редакцешка а, СССР Госкомиздатага а, СССР Йоазонхой Союза берий секцега а. Цкъаза берий каьхаташ вIашагIтехе арадоах «Литературное обозрение», «В мир книг» яхача литературоведчески журналашка.

Цхьадолча каьхаташта оаха жоп ду. Берий юххьанцара хьашташ дегIадоаладе гIерт тхо. цар эналеш кIоаргье хьож. Масала, цхьанисла чIоагIа дезаденнад исторически повесть. Оаха цунна деша хьалхадоах кхьдараш а цар список йохьийт. Доггоах, цIи хена йолча издательствайгара шийта деш каьхат цо дIаьхьонхар шийй доттагIашна а цхьаний классе бегIачарга а...

Баькъда, шерра книжкаш довзийтара болх беш-м тха хьм кабинет я.

— Дувцал-хьай цунах лаьца.

— Кабинета сотрудникаша арайоах моллагIа йолча цхьан темах лаьца хьалхадоахаш йола обзореш, масала, зодел-ский долаш бераш кхедар е искусствах дола книжка. Кийчъю иштта кердача книжкай обзораш а цхьаккха а сакъердамe йола произведени къоначо дешархочо тIехйоалийтаргйоацаш.

Тха издательства исторена хетаь массазаре выставка я кабинета чу хьайийлла. Бакъдар аьлча, из-м советски берий литературан истори да, хIана аьлча цига йоаккхадерзача дола дувцаш йолчо, даьна тираж шера арадийначa хьалхара берий книжкешкара тIехьарча шерашка арадувлача йоккхий тиражаш йолча изданешка кхаччалца дола. ХIаьта тха цIен библиотека, 250 эзар том я уж. вай мехка эггара боккхагIа бола берий книжкай гуллам ба.

Укх массехк шера болх беш я ЦIагIа берий литературни кружок. лаьрхIа таланташ хьакъоастa ца еш, безам мел бараш ба цига даакъе лоацаш. Тха безам хиннабар фу кагIарчIиларгда берашта ха, нагахь цар уйла литературанен йоазов балхан тIаяхийтача. Массехк бетта занятеш хиначул тIехьагIа стихаш а дувцараш а язде, кхьметтел, шоай кулгайоазон журнал арадаха доладедар уж.

Эдуард АЛЕСИН. (АПН).

Кукулиева Галина Михайловний къахьегама шиъ дIаболабеннаб шовзткъа шу хьалха. Цу хана церги лора дешар дийнав йола из городе Орджоникидзерча церги-дарбана школе. Тоъалча хана болх беш хул Назране.

ХIаьта Грозерча стоматологически поликлинике цо болх бу кхойтта шу да. Бераш уттадеш йолча лоро тIехдика бу шийй болх.

СУРТА ТIА: цергий бераш уттадеш йола лор Г. М. Кукулиева.

В. ДЗИСЯКА сурт.

АЛМА-АТЕ МЕТРО ХУРГЬЯ

Соахьа вай мехкарча миллион нах бахача городашта юкъе яхар город Алма-Ата. Казахстана столица дIахо дегIайоагIаш я, хIаьта метро а цунна эшаш я.

Метро проект оттаеча хана хилапза дарглоацаш моллагIа дола хIамаш, — мощности пассажираш дIа-юха лела керттера лостамаш, станцеш хьаяра эггара дикагIа йола моттигаш белгальяр, массехк итт шу даьлча пассажираш дIа-юха лежара лостамаш иштта хургда хьакар хинна ца Iеш — Алма-Ате йолаш я шийй тайпара халонаш а. Масала, метро трасса чакхбаргболча районе чIоагIа чоалхане, тIо болаш моттигаш я, шахташи тоннелашки йохача хана чухеташ хургдолаш да латта.

Цхьаькха проблема — Алма-Ата уллаш йолча района сейсмичность. Укхаза из кхьметтел Ташкентерчул лакхагIа я. ХIаьта а Ташкенте метро йиллай. Юлларгья из Алма-Ате а.

Гучаьнарча способагIа метро хьалъяр экономически пайдангIа да, хIаьта технически — аттагIа. Цхьабакъда, укхаза йолаш я проблемаш городе юкъера цхьалола гIерсаш дIадаха дезаш да. Ше дарглa фо цIендара чIоагIа эшаш йолча дIаегIача гаьнашта. Городе бахача наха а дукха аьттув боацаш моттигаш ийслургья, хIана аьлча дукхача хана дIакъайла хургья транспорти гIашлойи лела дикка дукха магистралаш. Новкъа хургда иштта нах бахача кварталашка. производствашка деш дола теташ. Лоаца аьлча, лаьтта кIалгIолла кхиъ бийар аьттув болаш доага хьахьокха бахьанаш дукхагIа да.

Къаьгга хоаш да цаI: метро юллача хана деррига нах тIадохийтаргда бахача наха аьттув боацаш дола гIулакхаш ца могга кIезигагIа хилийтара, хIаьта из хьалъяь аьлча тешаме а сиха лелаш а йола транспорт йолаш хургья город. Алма-атински метро хьалхара арттIа эксплуатаце дIаяла лерхI укх шера.

ШАРИПОВ Айя, АПН корреспондент.

КУЛЬТУРА ХОАМАШ

«ЛАЬТТАНА ГIОВГА»

Укх деношка НохчгIалгIай книжни издательстве кеча а теха арадаьннад гIалгIай воазаш волча яздархочун, поэта Чахкиев Саида «Лаьттан гIовга» яха керда поэтически книжка. На эрсий меттала яьхача автора произведенеех латташ да. Цул юкъеяха стихотворенеш, баснеш дукхагIча даькъе эрсий меттала яьхар я Москвера поэт Г. Русаков. Книжка ше яьъьча дешхьалхен тIа вай мехкахочох а цун поэтически кхоллами а дувц Русаков.

Чахкиева кердача поэтически сборника юкъеяхай тайп-тайпарча шерашка язъь доттагIалах, маьнарах, Iаламах йола стихаш, вахарна товш доаца гIулакхаш леладераш бегбоахаш йола баснеш, и. кх. дI.

Художественни оагIорахьара хоза кийчдаь да книжка.

А. МУСАЕВ.

КЪАХЬЕГАМХОЙ БОЛЧА...

ХIанз республика культучреждененеш дукхагIча даьлье ихов чашдеш я республика юрта боахама къахьегамхой культурни хьашташ. Цунца дувзаденна Х. Нурадилова цIерагIча Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен драмтеатра гIалгIай труппа шин кIира шийй гастролаш дIахьош хилар Наурски районе.

Цу района дукхача боахамий къахьегамхой торо хилар Гольдоне «Шин аьлан лий» яхача пьесага хьажа. Дика тIанийпар наурцашa цу спектаклe ролаш ловзаль актераш: Гайсанов Султан, Наурбиев Руслан, Беков Ибрахим, Евлоева Мадина, кхыбараш.

С. БОРИСОВ.

РЕСПУБЛИКА ХЬАША

ВорхIагIча августе денз Нохч-ГIалгIайчене гастролашка хургва иллиналархо Антонов Юрий.

Нагагаьа саг хургвац цун «Фордах дола иллан», «Шийй цIен тхов кIал» яха а кхыдола а иллеш ца довзаш, цa дезаш. Антонова дIаоала дукхагIдола иллеш ше музыка язъяь да.

Дийь дийнаьха грозненций самукъадоаккхаш хургва Антонов Юрий кулгъяра деча ловзарий стадиона тIа.

С. АРЧАКОВ.

АКАДЕМИКА М. Д. МИЛЛИОНЩИКОВА ЦIЕРАГIЧА КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕНА ГРОЗНЕНСКИ МЕХКДАЬТТА ИНСТИТУТО ДIАКХАЙКАДУ 1983—1984 ДЕШАРА ШЕРА САЙРИЙНАРЧА ПОДГОТОВИТЕЛЬНИ ОТДЕЛЕНЕ ДЕША КАГИРХОЙ ДIАЭЦАШ ХИЛАР

Подготовительни отделене дIаэц: промышленни предприятешка, гIишлошъеча, совхозашка, колхозашка болх беш бола, цу цхьан предприятe хаддаца болх баь цхьан шерал кIезигагIа йоацаш балха стаж йола, документаш хьачулуча хана цига болх беш бола а 1982 шера ноябре денз 1983 шера кхаччалца йолча хана СССР Герзашцарча Низий мутIарашкара мукъабаьнна а кагирхой.

Подготовительни отделене деша боагIача наха хьачулу:

а) заявлени,

б) предприяте кулгалхочо, воински часта командира еша направлени,

в) юкъера образовани хилара документ,

г) производственни характеристика,

д) могаш хиларах йола медицински справка (форма № 286),

е) къахьегама книжка копи,

ж) 6 фотокарточка 3х4 (корта тIа хIама йоацаш даьккха).

Заявленеш хьайю 20 августа денз 15 сентябре кхачалца. Занятеш йолалу 1983 шера 1 октябре.

Сайрийнара подготовительни отделени чакх а яьккха переводной экзаменаш толамо дIаенна бола нах шоаш хержача специальностагIа конкурс йоацаш института 1 курсе дIаязбу. Института 1 курсе дIаяйцарий боккъо я сайрийнарча заочни е дийнахьарча формагIа деша.

Ца кхетар хатта мегаргда укх адресагIа: г. Грозный, Револючe проспект, 21, приемни комисси, кабинеташ 2-24, 2-26 (керда корпус); телефон 9-36-1-74.

ТЕЛЕВИДЕНИ

2 АВГУСТ И ПРОГРАММА

16.35 — Iилман-популярни фильм.
18.15 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла».
18.30 — «Къахьегамга хьежна а сага сийле» (гIалгIай меттала).
19.10 — «Дуьнен халкъашта юкъера обозрени».

3 АВГУСТ И ПРОГРАММА

17.00 — Дешархошта информ-программа.
18.20 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла».
18.40 — Киножурнал.
18.50 — КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума сацамаш вахара кхоачашде! «Партийни дешар низ» (нохчий меттала).

РАДИО

2 АВГУСТ

7.30 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам.
7.25 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий, гIалгIай меттала).
8.36 — Иллеш оал Такаев Сулейманa (гIалгIай меттала).
9.15 — Экономика ихом беш хила еза. Декхараш тIанийцад. Мишта кхоачашду уж? (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» — радиожурнал (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.02 — КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума сацамаш дукхачача шерашка парте дIабаьхьа база идеологически массово-политически болх ба (эрсий меттала).
16.16 — «Тхога язду». Каьхатий обзор (гIалгIай меттала).
16.21 — «Шоана, доаккъар Iалашдераш!». Концерт (нохчий меттала).
17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

УКВ

18.00 — А. Петрая «Ашарех музыкантех лаьца».
18.53 — «Мукъамгара мукъамга». Концерт.
19.30 — С. Вадуев. «ПаьтIамат» яхача спектакле монтаж.
20.28 — «Эрсий-Балкхарой эшараш».

3 АВГУСТ

7.20 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
7.25 — «Комсий аренашта — хIара денна доал де деза». Корреспонденци (нохчий меттала).
7.40 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала, гIалгIай меттала).
8.36 — Шахбулатов Iадиана иллеш (нохчий меттала).
11.15 — «Юрта вахаш ва коммунист». Очерк (гIалгIай меттала).
11.30 — «Спортивни Нохч-ГIалгIайче» (эрсий меттала).
15.15 — Украински ССР халкъа артиста Моисея Николая концерт (эрсий меттала).
18.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам.
18.01 — Дуьнен халкъашта юкъера хьал. (гIалгIай меттала).
18.15 — «Къона Даьхе, салтечун дог!» (нохчий меттала).
18.45 — КПСС ЦК июньски Пленума сацамаш — вахаре кхоачашде! «Пропагандиста лаьцагIархой» (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

УКВ

18.00 — «Шалатина искусство» музыкальни передача.
19.00 — «Ашараш, дог уйлех». Концерт.
19.45 — «ДегагIоз» В. Зизинова повеста тIара даьна.
20.00 — Хьамсарча мехках дола иллеш.

ФЕ ХИЛА

Наькъашка лелара правилашка дIаяздаь да: транспортни средствашца дIа-юха хьош бола мукъ кийсбаь Iотабилла а, нагахьа санна эше, IотIачIоагIбаь а хила беза-аьнна. ХIаьта нах дIа-юха кхувла лаьрхIа кийчъяь йоацача мукъ кхухьача автомобила кузова чу а хайна дIа-юха лела боньо яц аллха бортел лохагIа йолаш лаьрххIа Iоха кийчъяь моттиг а йолаш мукъ ийна дIаводаш е мукъ хьазца водаш волча сага мара.

Республика культура министерства мукъ кхухьача автомобила водителa С. К. Юсупова йоккха габариташ йола мукъ ийна водаш грузчик тIахоаваьв кабинана юкъе. Автомобило тола тоххаьв хана машина тIа яда хIамаш техка а текха грузчика ког юкъебихьаб. Больнице из дIавигача гучадаьннад ког кагбаьлга.

24 июле, кIирандийнахьа, паччахьалкхен автомомашинаш мишта лелаю хьожаш яь рейд чакхъяьлар. ВIашагIъехна ГАИ оперативни группаш яхар Назране, Грозне, Шаьла, Урус-Мартане, Курчалое городской а юртий а базарашка. Цу базарашка хинна паччахьалкхен автомашинаш ераш я:

Киносета Веденски дирекце УАЗ-469 (96—96 ЧИТ). Цун водителa Д. Бекбулатов яхачох боанг эца Шаьла базар тIа веза хиннав из.

Шалински районерча «Джалка» яхача совхоза УАЗ-451 (82—27 ЧИЗ). Водитель Х. Х. Тушаев 2 гали хьажкIаш йокха Шаьла базар тIа веза хиннав.

«Чечингзаготскота» Г-53 (19—84 ЧИО) яхача автомашинаца шийй гIулакха базар тIа веза хиннав цун водитель Х. Дехиев.

Грозерча № 101 йолча детсада Г-52 (72—65 ЧИЗ) автомашина водитель С. Масеев Урус-Мартанерча базар тIа ваха хиннав устагIа эца. «Ореховский» совхоза Г-53 автомашина водитель И. Цугаев — етт эца. Грозерча театрально-концертни зала ЗИЛ-130 автомобила водитель А. Мальсагов — басар эца.

Назрановски районерча «Маяк» совхоза УАЗ-451 яхача автомашина водитель цун путевкага хьежача совхоза кхашнара илет дIакхахьа дезаш хиннав, бакъда, из Назранерча базар тIара лаьцав. Минеральни Воде вахa везаш хинна «Чеченингушвино» объединене ПМК-14 Г-52 яхача автомашина водитель И. Костоев шийй машина а тIехьа Назранерча базар тIа хиннав. Цу базар тIа хиннай иштта Д. П. Доценко водитель вола Сунженски района ветеринарни станце автомашина УАЗ-469 а.

Иштта тIахьожам боацаш, лерттIа доал ца деш паччахьалкхен автомашинаш лелайийтар нийса дац. Партийни советски органаша жоп деха деза цу тайпара паччахьалкхен транспорт лелайийтача предприятей, колхозий, совхозий, организацей кулгалхошкара.

ДIадахача кIирагIа (21—28 июле) республика наькъашта 59 авари хиннай, 10 саг веннав, 28 саг лозаваьв.

НГIАССР МВД ГАИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-88; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-88; отделы: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерен, шоаттен деношка

СФ05262, «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3947.